

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

**Факультет міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра міжнародної економіки**

**ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА «МІЖНАРОДНА
ЕКОНОМІКА»**

**ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 05 Соціальні та поведінкові науки
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 051 «ЕКОНОМІКА»**

Форма навчання: денна

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему «Міжнародна міграція робочої сили та її вплив на світову економіку»

здобувача Мазуренка Дениса Сергійовича _____
(підпис)

Науковий керівник: к.е.н., доцент Машина Ю.П.

(підпис)

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією за
тестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри: д.е.н., проф. Мозговий О.М. _____
(підпис)

Київ 2023

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

**Факультет Міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра міжнародної економіки**

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА «МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»

**ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ**

**05 Соціальні та поведінкові науки
051 «Економіка»**

ПОГОДЖЕНО

Керівниця проектної групи (гарант)
освітньо-професійної програми
«Міжнародна економіка»

(підпис) Столярчук Я.М.

20__ р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри міжнародних
фінансів

(підпис) Мозговий О.М.

20__ р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

**здобувачу вищої освіти Мазуренку Денису Сергійовичу
денної форми навчання**

на підготовку кваліфікаційної бакалаврської роботи

**на тему: « Міжнародна міграція робочої сили та її вплив на світову
економіку»**

**Тему затверджено наказом ректора Університету від «22» лютого 2023р
№ 344-ст**

**Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується на матеріалах:
Дипломної роботи**

План кваліфікаційної бакалаврської роботи

Розділ 1	Теоретичні аспекти дослідження міжнародної міграції робочої сили
----------	--

Розділ 2	Сучасний стан та тенденції міжнародної міграції робочої сили
----------	--

Об'єкт дослідження:	Міжнародна міграція робочої сили
Предмет дослідження:	Економічні відносини, що виникають в процесі міжнародної міграції
Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи:	Обґрунтування науково-методичних засад міграції робочої сили та її впливу на світову економіку

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1	Детально проаналізувати поняття міграції робочої сили, його особливості та значення у сучасному світі, розглянути теоретичні підходи до визначення сутності міграції робочої сили та порівняти різні підходи до цього поняття.
-------------	--

У розділі 2	Дослідити вплив міграції робочої сили на соціально-економічний розвиток країн, ринок праці та інші аспекти, що пов'язані з трудовою міграцією. Проаналізувати соціоекономічні, політичні, демографічні та інші фактори, які мають значний вплив на міграцію трудових ресурсів.
-------------	--

Завдання підготував

Науковий керівник

_____ Ю. П. Машина
(підпис)

« ____ » _____ 20__ р.

Завдання одержав(ла) здобувач(ка)

_____ Д. С. Мазуренко
(підпис)

« ____ » _____ 20__ р.

Реферат

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 78 сторінок, 3 таблиці, 6 рисунків, список використаних джерел з 45 найменувань, додатки.

«Міжнародна міграція робочої сили та її вплив на світову економіку»

Об'єктом дослідження є міжнародна міграція робочої сили.

Предметом дослідження є економічні відносини, що виникають в процесі міжнародної міграції.

Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи є обґрунтування науково-методичних засад міграції робочої сили та її впливу на світову економіку.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі завдання:

1. Детально проаналізувати поняття міграції робочої сили, його особливості та значення у сучасному світі.
2. Вивчити теоретичні підходи до визначення сутності міграції робочої сили та порівняти різні підходи до цього поняття.
3. Дослідити вплив міграції робочої сили на соціально-економічний розвиток країн, ринок праці та інші аспекти, що пов'язані з трудовою міграцією.
4. Проаналізувати соціоекономічні, політичні, демографічні, культурні та інші фактори, які мають значний вплив на міжнародну міграцію трудових ресурсів.
5. Оцінити взаємозв'язок між факторами впливу та їх роль у формуванні та розвитку міграційних процесів у світі.
6. Проаналізувати правові, економічні, політичні та соціальні аспекти регулювання міжнародної трудової міграції.

Практичне значення отриманих результатів. Висновки та рекомендації дослідження можуть бути використані як міграція впливає на економіку країн-реципієнтів, зокрема на зайнятість, заробітну плату, ВВП та інші економічні показники.

Період виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи – лютий - червень 2023 р.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи – 2023 рік.

Рік захисту роботи – 2023 рік.

Ключові слова: *міжнародна міграція, робоча сила, світова економіка, економічний вплив, зайнятість, заробітна плата, ВВП, міграційна політика, соціальна інтеграція, культурна гармонія, розвиток країн-донорів*

Відгук

про кваліфікаційну бакалаврську роботу
здобувача освітньо-професійної програми «Міжнародна
економіка»

факультету Міжнародної економіки і менеджменту

Мазуренка Дениса Сергійовича

(прізвище, ім'я, по батькові)

Тема «Міжнародна міграція робочої сили та її вплив на світову
економіку»

1. Актуальність теми: Дослідження формування міграційної політики та сучасних особливостей її реалізації в Україні зумовлене низкою обставин євроінтеграційного розвитку національної економіки, держави та суспільства. Українські мігранти заявляють про нові можливості й потреби. Суттєво зростає актуальність дослідження міграційної політики як особливого виду політико-управлінської діяльності на стику соціально-економічної, демографічної, культурної, політичної життєдіяльності суспільства, яка має на меті узгодження інтересів держави, громадянського суспільства та окремих громадян у сфері територіальних переміщень населення.

2. Позитивні риси кваліфікаційної бакалаврської роботи: Робота логічно структурована, має наявні теоретичні та практичні елементи. Автором розглянуто теоретичні аспекти дослідження міжнародної міграції робочої сили, фактори впливу на міжнародну міграцію трудових ресурсів.

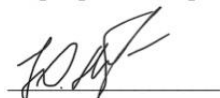
3. Наявність самостійних розробок автора: Проаналізовано сучасний стану міжнародної міграції робочої сили, досліджено основні потоки міграції. Сформовано рекомендації для ефективного управління міжнародною міграцією робочої сили, визначено стратегій для країн-реципієнтів та країн-донорів, запропоновано заходи для сприяння інтеграції та розвитку мігрантів.

4. Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій: основні положення, висновки і практичні рекомендації, викладені в роботі, є достатньою мірою обґрунтованими, логічними і послідовними.

5. Наявність недоліків: Автором не в повній мірі розкрито власний креативний потенціал і власні наукові позиції. Роботі притаманні недоліки редакційного характеру. Доцільним було б провести оцінку більш актуальних статистичних даних щодо міграції робочої сили. Основні недоліки виправлено в процесі консультацій та доопрацювання роботи.

6. Загальна оцінка кваліфікаційної бакалаврської роботи та її допущення до захисту перед ЕК: Зміст роботи відповідає обраній темі та фаховому спрямуванню спеціальності. Робота відповідає вимогам, допускається до захисту.

Науковий керівник: Кандидат економічних наук, доцент
кафедри міжнародних фінансів

(підпис)

(посада, учене звання, науковий ступінь)

Машина Ю.П.

(прізвище, ініціали)

“ ” 20__ р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 Теоретичні відомості про міграційні процеси	6
1.1 Сутність міграції робочої сили.....	6
1.2 Фактори впливу на міжнародну міграцію трудових ресурсів.....	13
1.3 Механізми регулювання міжнародної трудової міграції.....	24
РОЗДІЛ 2 Сучасний стан та тенденції міжнародної міграції робочої сили.....	37
2.1 Аналіз розвитку міграційних процесів у країнах світу.....	37
2.2 Особливості трудової міграції в Україні.....	53
2.3 Напрями розвитку міжнародної міграції та її впливу на світову економіку.....	56
ВИСНОВКИ.....	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	74
ДОДАТКИ.....	75

ВСТУП

Актуальність дослідження: Міжнародна міграція робочої сили та її вплив на світову економіку є актуальною темою дослідження з кількох причин. У сучасному світі спостерігається значний зріст міжнародної міграції робочої сили. Це пов'язано з розвитком транспортних засобів, зниженням вартості перельотів та полегшенням міграційних процедур. Як результат, мігранти здійснюють переїзд за кордон для отримання роботи та покращення свого економічного становища.

По-друге, міжнародна міграція робочої сили має значний вплив на світову економіку. Мігранти створюють нові робочі місця, внесок у валовий внутрішній продукт (ВВП) та сприяють економічному зростанню як у країні походження, так і у країні призначення. Вони також впливають на ринок праці, забезпечуючи необхідну робочу силу у галузях з низьким рівнем місцевої кваліфікації.

По-третє, міжнародна міграція робочої сили має великий соціокультурний та політичний вплив. Вона створює міжкультурний обмін знаннями, технологіями, культурними цінностями та досвідом. Також вона викликає соціальні та політичні виклики, пов'язані з інтеграцією мігрантів у нове суспільство, захистом їх прав та міграційною політикою країн.

Метою роботи є обґрунтування науково-методичних засад міграції робочої сили та її впливу на світову економіку.

Предметом дослідження є економічні відносини, що виникають в процесі міжнародної міграції.

Об'єктом дослідження є міжнародна міграція робочої сили.

Теоретичною базою дослідження слугували праці вітчизняних і зарубіжних вчених. Зокрема, праці С. О. Западнюка [4] і О.Є. Кислий [7], що досліджують тему міграції населення України, можуть бути використані для розуміння особливостей міжнародної міграції робочої сили та її впливу на світову економіку.

Західні ресурси, такі як Organisation for Economic Co-operation and Development [38] та United Nations High Commissioner for Refugees [37], проводять аналіз світової ролі міграції робочої сили у економіці та досліджують особливості міжнародної міграції.

Зокрема International Organization for Migration [36] надають оцінку впливу міграції робочої сили на країни походження інвестицій і розглядають переваги використання міграції робочої сили для інвесторів.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі завдання:

1. Детально проаналізувати поняття міграції робочої сили, його особливості та значення у сучасному світі.
2. Вивчити теоретичні підходи до визначення сутності міграції робочої сили та порівняти різні підходи до цього поняття.
3. Дослідити вплив міграції робочої сили на соціально-економічний розвиток країн, ринок праці та інші аспекти, що пов'язані з трудовою міграцією.
4. Проаналізувати соціоекономічні, політичні, демографічні, культурні та інші фактори, які мають значний вплив на міжнародну міграцію трудових ресурсів.
5. Оцінити взаємозв'язок між факторами впливу та їх роль у формуванні та розвитку міграційних процесів у світі.
6. Проаналізувати правові, економічні, політичні та соціальні аспекти регулювання міжнародної трудової міграції.

Практичне значення дослідження полягає в дослідженні міжнародної міграції робочої сили та її впливу на світову економіку надає підґрунтя для розробки ефективних політик та стратегій управління міграційними процесами. Це дозволяє країнам розвивати механізми для привертання та ретенції кваліфікованих робітників, забезпечувати їхню інтеграцію та захист прав мігрантів.

Інформаційна база дослідження включає економічні показники, статистичні дані, звіти та електронні ресурси Інтернету.

Структура роботи включає вступ, два розділи, висновок, список використаних джерел та додатки, і послідовно розкриває поставлені завдання

та основний зміст дослідження. Робота налічує 78 сторінки, 6 рисунків, 3 таблиці; кількість джерел у списку використаних джерел - 45.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ВІДОМОСТІ ПРО МІГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ

1.1 Основні поняття міграції

Міграція (від лат. *migratio* — переселення) означає переміщення населення, тварин, капіталу тощо в часі та просторі. Міграція населення — це переміщення людей усередині країни або з однієї країни в іншу, що включає зміну місця проживання. Складовою частиною міграції населення є трудова міграція [1].

Міжнародний рух населення складається з двох основних видів потоків - еміграційних та імміграційних. Еміграція відбувається, коли громадяни однієї країни переїжджають на постійне або тривале проживання до іншої країни. З іншого боку, імміграція відбувається, коли іноземні громадяни в'їжджають в країну з метою осілости на постійній або тривалій основі. Різниця між цими двома потоками становить чисту міграцію. Обсяг валової міграції визначається сумою цих двох потоків. Крім того, існує також поняття рееміграції, яке означає повернення емігрантів у свою рідну країну.

З метою класифікації міжнародної або зовнішньої міграції виділяються різні форми, серед яких основні такі:

- Робоча міграція: Люди мігрують з однієї країни в іншу заради працевлаштування. Це може бути пов'язано з пошуком кращих можливостей заробітку, професійним розвитком або сезонною роботою.
- Сімейна міграція: Люди переїжджають в іншу країну для об'єднання з родиною або партнером, які вже проживають там. Ця форма міграції сприяє створенню родинних зв'язків та підтримці сімейного благополуччя.
- Міграція за туристичними цілями та інші форми: Люди можуть подорожувати до інших країн для відпочинку, ознайомлення з

культурою, навчання або медичного лікування. Ці форми міграції можуть бути тимчасовими та не передбачати постійного переселення.

Загальна мета цієї класифікації полягає в тому, щоб краще розуміти різні мотивації та контексти, в яких відбувається міжнародна міграція. Враховуючи ці різні форми, держави можуть розробляти політики та стратегії для ефективного управління міграційними процесами та сприяння інтеграції мігрантів у новому середовищі.

Міжнародний ринок праці існує завдяки трудовій міграції, коли працівники перетинають міжнародні кордони для зайняття роботи. Цей процес обумовлений різними чинниками, але можна сказати, що люди шукають кращих можливостей.

За визначенням, як зазначено в Оксфордській енциклопедії (1998, стор. 783), праця є фактором виробництва, що включає фізичні і розумові зусилля людей для вироблення товарів та послуг. Вона може бути оплачуваною або неоплачуваною, і має різні типи застосування та рівні продуктивності у різних галузях. Поділ праці є основою сучасної економіки, зокрема процесу індустріалізації.

Компоненти робочої сили можуть бути розподілені на наступні категорії:

- Населення працездатного віку: Це включає людей, які мають відповідні фізичні та розумові здібності для праці і перебувають у віковому діапазоні, коли людина зазвичай займається професійною діяльністю. Ця група включає людей у віці від 18 до пенсійного віку, з огляду на правові норми та різні країни.
- Інваліди: Це люди, які повністю або частково втратили працездатність унаслідок фізичних, розумових або психічних обмежень. Інваліди

можуть мати різні види і ступені інвалідності, і їх можна поділити на категорії залежно від характеру та обмежень їхньої працездатності.

- Зайняте населення: Це люди, які вже зайняті роботою та працюють у виробництві товарів і послуг. Вони можуть бути зайняті у різних галузях економіки, включаючи промисловість, сільське господарство, послуги, торгівлю та інші. Ця група включає як осіб з офіційною зайнятістю, так і самозайнятих осіб [2].

Непрацююче населення включає такі категорії:

- Домогосподарки.
- Учні та студенти стаціонарної форми навчання.
- Пенсіонери за віком та по інвалідності.
- Рантьє (люди, які живуть на відсотки від позикового капіталу або доходи від цінних паперів).
- Особи, які добровільно та безоплатно надають послуги.
- Люди працездатного віку, які мають потенціал для роботи, але не шукають роботу з різних причин.

За територіальним розміщенням робочої сили виділяють такі типи міграції:

- Внутрішня міграція - переміщення населення в межах країни.
- Зовнішня міграція - переміщення населення за межі своєї країни.
- Інтеграційна міграція - переміщення населення між країнами, які входять до міжнародних інтеграційних угруповань [3].

Залежно від тривалості міжнародної трудової міграції виділяють такі типи:

- Остаточна міграція - виїзд населення в інші країни на постійне проживання.
- Тимчасова міграція - виїзд населення на певний термін до інших країн з подальшим поверненням до країни еміграції.
- Сезонна міграція - переміщення працівників до інших країн на обмежений період, зазвичай для виконання сільськогосподарських робіт.
- Пасажирська міграція - коли працівники мають постійне місце проживання в одній країні і постійну або тимчасову роботу в іншій. Цей вид міграції поширений у прикордонних регіонах багатьох країн.
- Міжнародна трудова міграція з організаційних причин може бути такою:
- Добровільна міграція - переселення населення за власним бажанням.
- Організована міграція - переміщення населення через встановлення певних механізмів у конкретній країні або на міжнародному рівні (наприклад, організований набір працівників усередині країни або програми міжнародної трудової міграції).
- Нелегальна самозайнята міграція - нелегальне переміщення за межі власної країни для працевлаштування.
- Примусова міграція - вигнання громадян за межі своєї країни відповідно до рішень судів, адміністративних органів та інших органів.

У міжнародній трудовій міграції беруть участь такі категорії робочої сили:

1. Робітники.
2. Фахівці (експерти).
3. Представники творчих професій.

Згідно класифікації ООН, постійними трудовими мігрантами вважаються особи, які прибувають до країни з метою пошуку оплачуваної роботи на період не більше одного року [4].

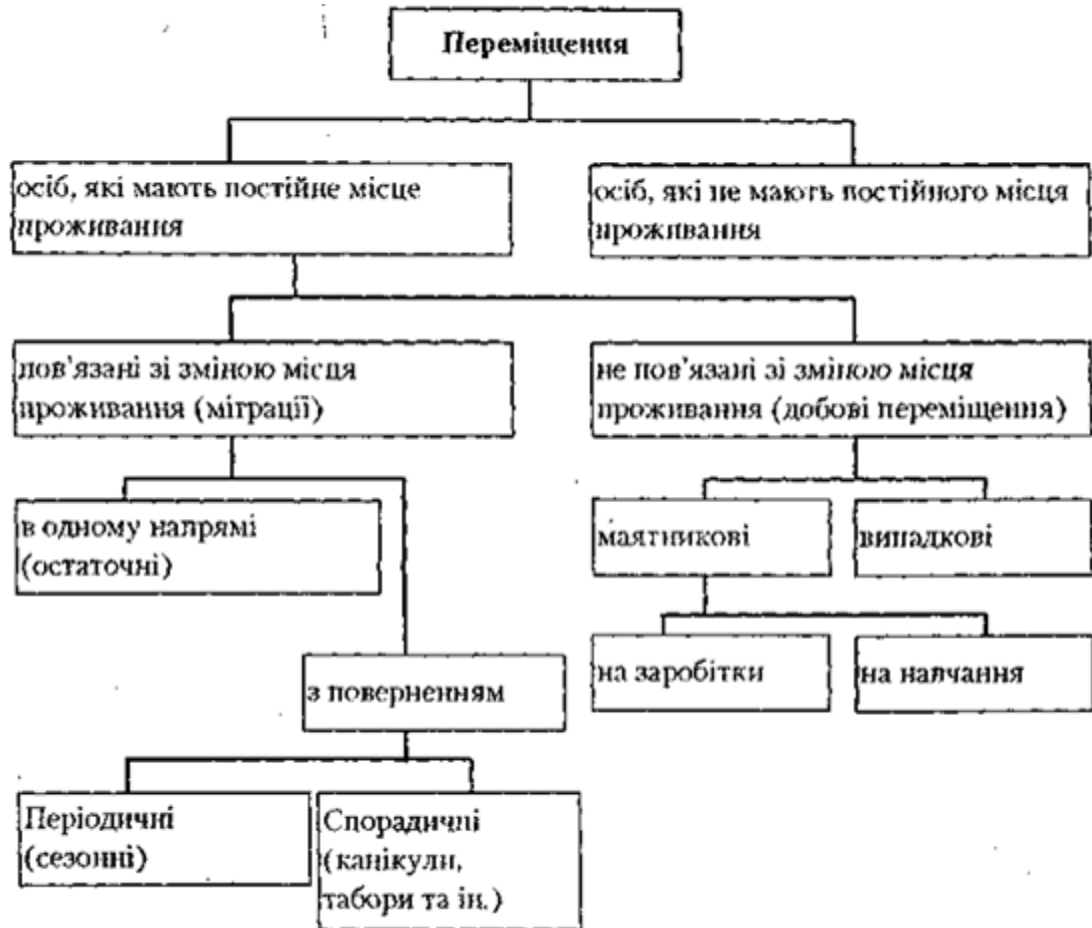

Рисунок 1.1 Міграційні робочі процеси

Джерело: [4]

Транзитно-професійна міграція є формою трудової міграції, яка передбачає переміщення керівників і висококваліфікованих працівників та інвестиції в економіку інших країн. Цей тип міграції дотримується принципу "Куди гроші, туди і працівники". Міграція населення відіграє важливу роль у формуванні картини розміщення населення на земній кулі. У 1662 році була видана книга Джона Граунта, основоположника демографії, в якій міграція розглядалася як природний процес перерозподілу населення по території. Термін "міграція" вузько розуміється як постійне зміну місця проживання,

тобто переселення. У минулому термін "переселення" використовувався для масового переміщення сільського населення з аграрно перенаселених губерній у східні та південні райони Росії. У 1930-х роках з'явилася концепція "перерозподілу населення і трудових ресурсів", яка включала переміщення населення з села в місто та з європейської частини країни в східні регіони. У 1940-1950-х роках термін "міграція населення" практично не використовувався, але з кінця 50-х до початку 60-х років ХХ століття відбувся розквіт дослідження міграції населення. У праці "Міграції населення: питання теорії, методи дослідження" О.У. Хомра визначає міграцію населення як переміщення по території країни, яке може бути галузевим, територіальним або соціальним перерозподілом населення. Вона включає різні види переміщень, такі як зміна місця роботи та сфери діяльності, відвідування торгових закладів та побутових послуг, а також переселення, пов'язане зі зміною роботи в межах одного населеного пункту або з еміграцією [5].

До міграцій у широкому розумінні цього слова, крім розселення, відносяться всі види переміщень населення - сезонні, епізодичні, коммутаційні. Це масові переміщення населення через кордони певних територій будь-якої тривалості, регулярності та спрямованості з постійною чи більш-менш тривалою, іноді незмінною зміною місця проживання. Рух населення складається з міграційних потоків, тому термін міграція вживається в збірному значенні та у множині. У виданні «Міжнародне міграційне право: Глосарій з питань міграції» («International Migration Law: Словник термінів у сфері міграції», 2005) ви знайдете таке визначення міграції населення: «Міграція — це процес переміщення населення через міжнародний кордон або всередині країни; він охоплює будь-який тип руху, незалежно від його тривалості, складу чи причин; Міграція включає переміщення біженців, переміщених осіб, переміщених осіб та економічних мігрантів у ". На веб-сайті ЮНЕСКО тлумачення поняття міграції подібне: "Міграція - це переміщення через кордон політичного або адміністративного утворення для певного

мінімальний період часу, який передбачає переміщення біженців, переміщених осіб, економічних мігрантів тощо. Міграція включає внутрішні та міжнародні переміщення.

Однак останні виключають територіальні переміщення, які не призводять до будь-яких змін у соціальній приналежності і тому залишаються в основному незначними як для індивіда, так і для суспільства в пункті походження та призначення (туризм). Крім того, переміщення, в яких зацікавлені особи чи групи людей є пасивними об'єктами, а не активними учасниками переміщення (організоване переміщення біженців з місця проживання до місця притулку), не є міжнародними. У Географічній енциклопедії України поняття міграції дається коротко: «Міграція населення — це переміщення населення, пов'язане також зі зміною постійного місця проживання (зони життєдіяльності)» [6]. У філософському словнику соціальних термінів міграція позначається як соціально-економічний і демографічний процес - ряд переміщень людей між країнами, регіонами та поселеннями. *Wirtschaftslexikon* розуміє міграцію як переміщення людей, етнічних груп, їх частин або окремих представників, поєднане зі зміною постійного місця проживання або з поверненням туди. «Юридичний лексикон» визначає: «Міграція — це переміщення населення через кордони певних територій в межах однієї країни в іншу на постійне або тривалий час на постійне місце проживання або з регулярним поверненням туди». Проаналізувавши термін «міграція» в різних наукових джерелах, слід зазначити, що міграції населення не можна ототожнювати з територіальними переміщеннями взагалі, оскільки це не дозволило б виявити їх особливості в загальній масі територіальних переміщень, ускладнило б розробку теоретичних питань, призвело б до застою в пошуках нові проводять методи дослідження. Тому ми вважаємо, що під міграцією населення слід розуміти переміщення людей через кордони адміністративно-територіальної одиниці

країни, або через кордони країни з постійною зміною постійного місця проживання особи, або на визначений мінімальний період часу.

1.2 Причини міграції та основні наслідки

Міжнародна трудова міграція — це процес організованої або стихійної міграції працівників з однієї країни в іншу з економічних причин.

Конкретне з'ясування сутності процесу міжнародної трудової міграції передбачає розгляд основних понять, що його характеризують. Ці поняття вперше з'являються в структурі населення через їх зв'язок із зайнятістю [7].

Міграція зумовлена (загальні причини):

- Швидке зростання населення нашої планети;
- Нерівномірність економічного розвитку країн;
- Розвиток досліджень і розробок;
- Соціальні тощо розвиток держав;
- Екологічний стан господарства.

(Особливі причини) - економічні:

- Різниця в оплаті праці в різних країнах;
- Відмінності умов життя в різних країнах;
- Кращі можливості для особистої реалізації.

Основними причинами міжнародної трудової міграції є:

- Незадовільні економічні умови життя працездатного населення в країнах еміграції (низький рівень заробітної плати, безробіття, низький рівень життя, зубожіння тощо);
- Стабільний, відносно високий рівень заробітної плати в основних центрах імміграції (США, Західна Європа);

- Відносно вищий технічний рівень умов праці в країнах імміграції;
- Соціальні умови для повноцінного розвитку власного потенціалу в країнах імміграції;
- Стихійні лиха в країнах еміграції та вищий рівень охорони навколишнього середовища в країнах імміграції;
- Політичні причини;
- Військові причини;
- Релігійні причини;
- Національні причини;
- Культурні причини.

Зовнішні міграції, у свою чергу, поділяються на міжконтинентальні та внутрішньоконтинентальні [8].

Зовнішня міграція також має дві сторони:

- Еміграція, тобто виїзд працездатного населення з країни перебування на тривале або постійне проживання в іншу країну;
- Імміграція, тобто прибуття в країну робітників з-за кордону.

Процес повернення емігрантів у свою країну належить до трудової міграції і може відбуватись у різних формах. Залежно від тривалості переміщень, трудова міграція може бути класифікована наступним чином:

- Постійна або безповоротна міграція: включає в себе переселення осіб, які змінюють своє місце проживання назавжди і стають постійними резидентами нової країни.
- Транзиторна міграція: це переміщення, яке зазвичай відбувається в межах одного континенту і має тимчасовий характер. Люди, що

здійснюють транзиторну міграцію, можуть працювати в різних країнах протягом певного періоду, а потім повертатись у свою батьківщину.

- Сезонна міграція: ця форма міграції пов'язана з щорічними поїздками людей на заробітки у регіони, де певні сезонні роботи, наприклад, землеробство або туризм, є основним джерелом праці.
- Маятникова міграція: це переміщення, коли люди щоденно доїжджають зі свого місця проживання до місця роботи за межі свого населеного пункту. Цей тип міграції відбувається щоденно або регулярно і зазвичай стосується місцевих жителів, які працюють в мегаполісах або великих промислових центрах.

Трудова міграція може бути легальною або нелегальною залежно від правового статусу. Міжнародний ринок праці, який об'єднує національний і регіональний ринки праці, існує у формі трудової міграції.

Середина 90-х років 20 століття. У світі налічувалося понад 35 мільйонів трудових мігрантів, у порівнянні з 3,2 мільйонами в 1960 році. Враховуючи, що на кожного трудового мігранта припадає троє утриманців, до середини 1990-х років кількість трудових мігрантів перевищила 100 мільйонів чоловік. Робоча сила, яка мігрує з однієї країни в іншу, пропонує себе як товар і здійснює міжнародну трудову міграцію. Основу міжнародних потоків складають робітники і, меншою мірою, працівники.

За приблизними підрахунками, до середини 1990-х років щорічна чиста міграція становила близько 1 млн. осіб, тобто в середньому до приймаючих країн прибуло на 1 млн. осіб більше, ніж виїхало. Згідно з прогнозами, міграційне сальдо в найближчі роки зменшилося у зв'язку зі стабілізацією світової економіки [9].

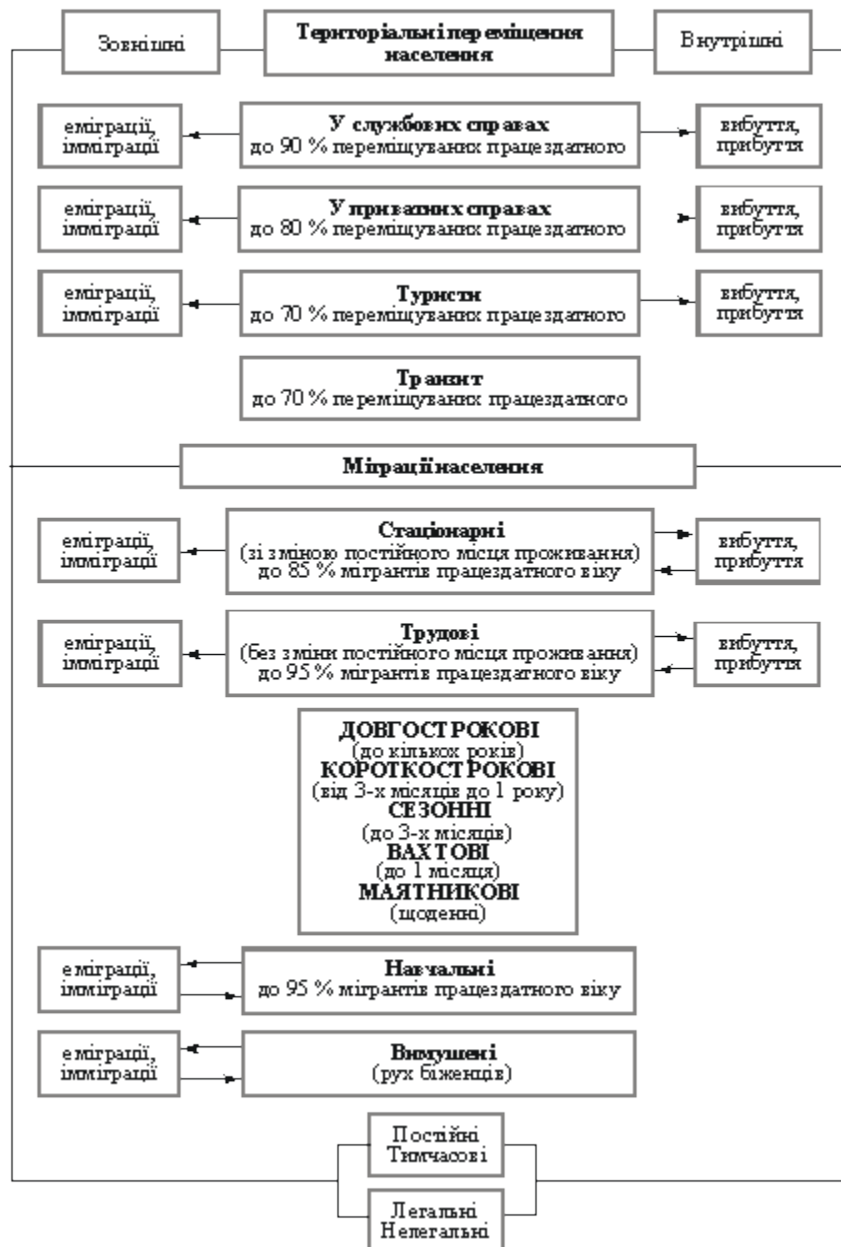

Рисунок 1.2 Структура територіального руху населення в Україні

Джерело: [10]

Міграційні потоки часто мають хвилеподібний характер, що означає, що вони розвиваються у формі послідовних хвиль або циклів. Зазвичай, процес міграції починається з першопрохідців, які емігрують і оселяються в новій країні. Після цього до них можуть приїжджати родичі, друзі та інші знайомі. Це може призводити до зростання міграційного потоку.

Проте з часом інтенсивність міграційного потоку може зменшуватись. Однак, залежно від ділової активності та економічної ситуації, нові хвилі еміграції можуть знову з'являтися. Наприклад, під час економічної кризи збільшується еміграційний потік, оскільки люди шукають кращі можливості за кордоном. З іншого боку, під час економічного буму може спостерігатись активна імміграція, коли люди знаходять робочі місця та позитивні перспективи у новій країні.

Таким чином, міграційні хвилі можуть виникати, залежно від змін у діловій активності, економічних умовах та можливостях, які пропонує країна. Цей циклічний процес визначається взаємозв'язком між міграційними потоками та економічними коливаннями [10].

Існує 5 напрямків міжнародної трудової міграції:

- Міграція з країн, що розвиваються, до промислово розвинутих країн;
- Міграція всередині промислово розвинених країн ;
- Трудова міграція між країнами, що розвиваються;
- Трудова міграція з колишніх соціалістичних країн до промислово розвинутих країн;
- Міграція вчених і кваліфікованих робітників із промислово розвинутих країн у країни, що розвиваються.

Для промислово розвинених країн присутність іноземної робочої сили з країн, що розвиваються, означає забезпечення звичайних галузей промисловості та інфраструктурних послуг необхідною робочою силою, без якої неможливий нормальний виробничий процес. Наприклад, у Франції експатріанти становлять 25% усіх працівників у будівництві та третину в автомобільній промисловості.

Міжнародна трудова міграція, що відбувається в промислово розвинутих країнах, значною мірою пов'язана з неекономічними факторами. Однак таке явище, як «інтелектуальний відтік», може бути і наприклад із Західної Європи до США.

За останні роки зросла трудова міграція між країнами, що розвиваються. В основному це міграція між країнами з економікою, що розвивається, та іншими країнами, що розвиваються. Цю міграцію в основному зумовлювали економічні причини – вищий рівень життя та вищі зарплати в країнах-імпортерах робочої сили.

Значне і постійне збільшення обсягів міжнародної трудової міграції є однією з основних тенденцій. У цьому процесі беруть участь працівники з майже всіх континентів. Це свідчить про глобальний характер і широкий масштаб міграційних потоків, які відбуваються у сучасному світі.

Трудова міграція з розвинених країн в країни, що розвиваються, є поширеним явищем. В основному, ця міграція передбачає перехід кваліфікованих працівників з країн Європи та Північної Америки до країн, що розвиваються. Причини такої міграції можуть бути як економічні, так і інші, такі як політична ситуація.

Світовий досвід показує, що трудова міграція дає незаперечні переваги як для країн, які поглинають робочу силу, так і для країн, які її надають. Водночас міжнародна трудова міграція породжує й гострі соціально - економічні проблеми.

Країни, які поглинають працівників, отримують такі переваги:

- В результаті зниження собівартості продукції підвищується конкурентоспроможність товарів, що виробляються в країні, що пов'язано з нижчою ціною на іноземну робочу силу;

- Іноземні працівники створюють додатковий попит на товари та послуги, стимулюють зростання виробництва та додаткову зайнятість у країнах проживання;
- Заощаджує витрати країни перебування на освіту та навчання;
- Іноземних працівників часто сприймають як своєрідний амортизатор у кризі та безробітті;

Важливу роль у демографічному розвитку окремих країн і регіонів відіграє міжнародна міграція населення. Деякі індустріально розвинені країни компенсували зниження зростання населення, особливо в країнах Західної Європи, за рахунок міграційних потоків. Залучення іноземних працівників призводить до посилення конкуренції на внутрішньому ринку праці та певною мірою стимулює зростання продуктивності праці та ефективності виробництва в країні [11].

Слід також зазначити, що економіка ряду розвинених країн виникла завдяки масовому залученню зовнішньої робочої сили. Майже 100% внесок у створення та розвиток економіки таких країн, як Канада, Австралія, Нова Зеландія та Ізраїль, зробили іммігранти. Вони зробили значний внесок у розвиток економіки США, ПАР, Аргентини та інших країн.

Але є й «зворотний бік» імпорту робочої сили. Таким чином, додаткова конкуренція на ринку праці призводить до зростання безробіття. Крім того, масова імміграція завжди супроводжується зростанням соціальної напруженості в суспільстві, конфліктами на расовому, національному та регіональному рівнях, зростанням злочинності та іншими негативними явищами [13].

Також слід зазначити, що іноземні працівники зазвичай піддаються різним формам дискримінації в країні імпорту, починаючи з умов праці,

заробітної плати і закінчуючи сферою медичного обслуговування та страхування. Переваги включають наступне:

- Експорт робочої сили є важливим джерелом доходу для країни. Згідно з даними МВФ, середня норма прибутку складає 20% від експорту товарів і 50% від послуг. Проте, експорт робочої сили відображає ще більш значний внесок до економіки. Прикладом може бути колишня Югославія у 1980-х роках, яка отримала значну суму в розмірі 3,5 мільярда доларів від експорту робочої сили у формі трансфертів;
- Безкоштовне навчання робочої сили новим для країни-експортера професійним навичкам, ознайомлення з передовою організацією праці тощо.

Водночас країни-експортери робочої сили стикаються з певними негативними явищами. Перш за все, йдеться про «відтік інтелекту», тобто кваліфікованих, ініціативних кадрів, які так необхідні економіці [12].

Негативними обставинами є фінансовий тягар, який іммігранти накладають на бюджети більш розвинених країн. Це особливо очевидно, коли розвинуті країни знаходяться поруч або навіть межують з менш розвиненими країнами.

Проблеми, спричинені міжнародною трудовою міграцією, призвели до створення широкої системи державного та міжурядового регулювання. Закони більшості країн, які регулюють в'їзд іноземців, передусім розрізняють іммігрантів – людей, які переїжджають в країну для постійного проживання та неіммігранти – особи, які прибувають до країни тимчасово та/або не подають документи на постійне проживання в ній. Найважливішим з економічної точки зору є регулювання трудової міграції.

Як правило, державне регулювання відбувається шляхом введення в дію бюджетних програм, спрямованих на обмеження потоку іноземних

працівників (імміграція) або заохочення мігрантів повертатися на батьківщину (реєміграція).

Імміграційні правила підходять до регулювання імміграції. Його важливість полягає в тому, що держава не перешкоджає в'їзду тим категоріям працівників, які потрібні цій країні, і обмежує в'їзд всім іншим. Список затребуваних іммігрантів:

- Працівники, готові виконувати важку, шкідливу, брудну та некваліфіковану працю за мінімальну заробітну плату, такі як будівельники, комунальники, сезонні робітники, позмінні працівники, комунальні працівники;
- Фахівці для нових і перспективних галузей - програмісти, вузькоспеціалізовані інженери, банківські службовці;
- Представники різних професій — реставратори живопису, лікарі, які практикують нетрадиційні методи лікування;
- Фахівці зі світовим ім'ям - музиканти, художники, науковці, спортсмени, лікарі, письменники;
- Великі підприємці, які переносять свою діяльність у сільську місцевість та інвестують капітал і створюють нові робочі місця.

Проблемами трудової міграції займаються державні установи приймаючих країн, які діють на основі національного законодавства та підписаних двосторонніх і багатосторонніх угод [14].

Як правило, у вирішенні питань імміграції беруть участь принаймні три державні установи: Міністерство закордонних справ, яке відповідає за видачу в'їзних віз через своє консульське управління, Міністерство юстиції в особі Імміграційної служби або інші органи прикордонного контролю, які безпосередньо здійснюють режим в'їзду, встановлений законом, і Міністерство праці, яке здійснює нагляд за використанням іноземної робочої сили. У більшості країн дозвіл на в'їзд іммігранта видається на підставі

підписаного контракту з роботодавцем щодо його працевлаштування та рішення Департаменту праці про те, що ця робота, оскільки вона вимагає спеціальних навичок або з інших причин, не може виконуватися місцевими працівниками. У деяких країнах перед тим, як надати потенційному іммігранту дозвіл на в'їзд до країни, його роботодавець повинен отримати дозвіл Міністерства внутрішніх справ і профспілок у відповідному секторі.

Правова база імміграції в більшості приймаючих країн представлена різними законами та постановами. Основні особливості імміграційного законодавства такі:

- Професійна кваліфікація. Законодавство всіх приймаючих країн висуває суворі вимоги до ступеня організації та тривалості роботи в спеціальній сфері. Мінімальною вимогою для навчання є закінчення середньої школи, яке має бути підтверджено відповідним сертифікатом.
- Обмеження особистого характеру. Звичайно, законодавство приймаючої країни висуває жорсткі вимоги до стану здоров'я іммігрантів. Вікове обмеження для іммігрантів встановлюється законом залежно від галузі, в якій вони бажають працювати.
- Більшість країн, які приймають іммігрантів, встановлюють їх максимальну кількість. Кількісні квоти можуть бути запроваджені в рамках загальної економіки - частка іноземних працівників у всіх працюючих; в рамках окремих галузей - частка іноземних працівників у всіх зайнятих у цій галузі; в межах окремих компаній – частка іноземних працівників у компанії; або як обмеження загальної кількості іммігрантів, які в'їжджають до країни за рік.
- Економічне регулювання. Він вводить певні фінансові обмеження, які забезпечують скорочення кількості іммігрантів [15].
- Тимчасові обмеження. Законодавство більшості країн встановлює максимальний термін перебування іноземних працівників на їхній території,

після якого вони повинні або залишити приймаючу країну, або отримати дозвіл відповідних органів на продовження там перебування.

- Географічні пріоритети. Практично кожна країна, яка приймає іммігрантів, законодавчо визначає географічну та національну структуру імміграції.
- Заборони. Явні та приховані заборони найму іноземних працівників зазвичай містяться в законах про професії, заборонені для іноземців.

Штрафи за порушення імміграційних процедур встановлені законом. Вони можуть бути накладені як на самих мігрантів, так і на тих, хто допомагає або наймає їх нелегально потрапити в країну. Нелегальний в'їзд в країну вважається кримінальним злочином. Їх виконання каратиметься депортацією, штрафом та/або ув'язненням.

Таке неодноразове правопорушення карається повторною депортацією, великим штрафом і тривалим ув'язненням. За незаконне працевлаштування або працевлаштування нелегала штрафи настільки високі, що можуть призвести до знищення деяких невеликих фірм і підприємств [16].

Уряди вживають активних заходів, щоб заохотити мігрантів повертатися додому, під тиском профспілок, які вбачають у напливі іммігрантів головну причину безробіття. Традиційні заходи держави щодо рееміграції включають:

- Програми стимулювання реміграції. включаючи заходи щодо примусової репатріації нелегальних іммігрантів до надання матеріальної допомоги іммігрантам, які бажають повернутися на батьківщину.
- Навчальні програми для іммігрантів. Уряди деяких країн (Франції, Німеччини, Швейцарії) розглядають програми професійної підготовки іммігрантів. Отримавши освіту в розвиненій країні, іммігранти можуть розраховувати на високооплачувану та престижну роботу, яка стимулює їх повернутися на батьківщину. Однак інтерес іммігрантів до участі в таких програмах виявився досить низьким, оскільки здобуття спеціальності саме по собі не було

гарантією працевлаштування за цією спеціальністю на батьківщині. У результаті більшість іммігрантів воліли зберегти свою існуючу, хоча й низькооплачувану, роботу в розвинених країнах, а не знову іммігрувати та намагатися знайти кращу роботу у своїй країні.

- Програми економічної допомоги країнам масової еміграції. Розвинуті країни укладають угоди з країнами-експортерами робочої сили про інвестування частини репатрійованих працівників і частини урядових коштів для створення нових підприємств у країнах, що розвиваються, які можуть стати робочими місцями для репатріантів. Такі корпорації мали форму кооперативів, акціонерних товариств, акціонерних товариств.

1.3 Історичні міграційні процеси, що вплинули на світову економіку

Друга половина 20 століття характеризується подальшим збільшенням обсягів економічної діяльності, розширенням зв'язків між різними країнами та поглибленням міжнародного поділу праці. Немає країн, які б економічно не взаємодіяли одна з одною, які б не були залучені в систему виробничих відносин і взаємозалежності [17].

Справді, в економічній літературі немає єдиного розуміння термінів "світове господарство" та "світова економіка". Ці терміни використовуються в широкому спектрі контекстів, і дослідники підкреслюють різні аспекти, пов'язані з цими термінами. У вітчизняній літературі можна виділити декілька підходів до їх розуміння.

Найбільш поширене розуміння світового господарства – це сукупність економік, взаємозалежних через систему міжнародного поділу праці, економічні та політичні відносини. Такий підхід приховує причини, що визначають взаємозв'язок, стан і перспективи розвитку світового господарства. Відповідно до іншої точки зору, світове господарство трактується як система міжнародних економічних відносин, як універсальний зв'язок між національними економіками. Подібної концепції дотримуються,

зокрема, багато західних дослідників, які вважають, що міжнародна економічна система включає як торговельні, так і фінансові відносини, а також нерівний розподіл капітальних ресурсів і праці. З поля зору дослідників випадає виробництво, яке значною мірою визначає міжнародні економічні відносини [18].

Більш повне тлумачення світової економіки визначає її як економічну систему, яка відтворює себе на рівні продуктивних сил, виробничих відносин і певних аспектів відносин надбудови тією мірою, якою економіки всередині неї мають певну сумісність з кожного з трьох названих рівнів. Він охоплює основні складові економіки, включаючи матеріальну базу, реалізацію різних форм власності, встановлений порядок функціонування відтворювальних процесів.

Як бачимо, всі дослідники визнають, що світове господарство є певною системою. Основою створення та існування системи є її цілісність, яка передбачає економічну взаємодію всіх складових системи на досить стабільному рівні. Тільки в цьому випадку можлива регулярна циркуляція відтвореного продукту в глобальному масштабі та забезпечена постійна діяльність, життєздатність системи, її саморегуляція та розвиток. Ця єдність світового господарства, кругообіг відтвореного продукту, забезпечується національним і міжнародним ринками з притаманними їм товарно-грошовими відносинами і різноманітністю цін.

Глобальна економіка є однією з тих складних систем, що характеризується різноманітністю своїх компонентів, ієрархією, складністю та структурою. Економічна сила розподілена по світу дуже нерівномірно.

Три країни - США, Японія та Німеччина, в яких проживає 9% населення світу, генерують половину світового доходу і мають більше 1/3 купівельної спроможності всіх країн світу.

Матеріальних і духовних благ, їх розподіл, обмін і споживання, обмежені рамками кожної держави. Кожна з цих фаз світового відтворювального процесу, як у глобальному масштабі, так і всередині окремих держав, залежно від місця розташування та ролі впливає на функціонування всієї світової економічної системи. Остання має свої загальні визначені напрями розвитку, але не розвивається поза національними економіками [19].

Система розуміється неоднозначно. Підхід повинен мати спільну мету, яка є рушійною силою його розвитку. У такій системі можуть існувати окремі сектори - підсистеми зі специфічними характеристиками, але які, тим не менш, підпорядковуються організаційній меті загальної системи. Інше розуміння системи виходить з того факту, що вона складається з ряду окремих підсистем з різними і навіть суперечливими цілями. Але підсистеми, які він містить, повинні бути взаємопов'язані і впливати одна на одну. Така структура системи може мати тимчасовий характер, оскільки найбільш життєздатні підсистеми будуть трансформувати інші та підпорядковувати їх своїм цілям. Інакше система руйнується.

Зрештою, її функціонування спрямоване на задоволення людських потреб (попиту), але в різних підсистемах ця мета модифікується через різні соціально-економічні умови. Заснування нових компаній не повинно бути самоціллю. Воно може бути виправданим, якщо воно сприяє поліпшенню умов життя населення.

Світова економіка як система не може розвиватися без певного порядку, заснованого на нормах міжнародного публічного і приватного права, які регулюють економічні відносини між державами, профспілками, юридичними і фізичними особами. Дотримання встановлених норм конвенцій і звичаїв забезпечується як самими державами, так і через колективні форми контролю за дотриманням міжнародного права, які здійснюють різні міжнародні

організації. Ці правила уточнюються і переглядаються відповідно до потреб розвитку продуктивних сил світу та окремих підсистем і елементів.

Це пояснюється тим, що кожна конкретна історична фаза має певний масштаб і рівень виробництва, інтернаціоналізацію господарського життя, соціально-економічну структуру. Це складна економічна система. Її суб'єктами є транснаціональні корпорації, економіки, міжнародні інтеграційні об'єднання, які самі є системами зі своїм унікальним регулюванням [20].

Відносини між державами знаходяться на міжнародному рівні, регулюються міжнародними правилами і нормами. Транскордонні електроенергетичні відносини формують транснаціональний рівень – сферу діяльності компаній і корпорацій з їх внутрішніми інформаційними системами. Ця сфера також включає мережу неформальних потоків діяльності: наркотиків, зброї та підпільної міграції. Багато елементів, які складають глобальну економічну систему, працюють там одночасно. Між центрами влади відбуваються зіткнення, домовленості та союзи. З'являються ознаки олігополії, яка поширює свою стратегію або на весь світ, або на окремі регіони.

Світове господарство неоднорідне в соціально-економічному відношенні. Провідне місце в ньому посідають індустріально розвинені країни Заходу, або, за А. Саві, Перший світ. Країни, що розвиваються, займають особливе місце – Третій світ, в якому залежність їхніх національних економік від промислово розвинутих країн залишається в основному незмінною. Країни Східної Європи з перехідною економікою та ряд інших держав демонструють велику специфіку свого розвитку. Загалом світове господарство є складним соціально-економічним утворенням.

Міжнародна міграція населення стосується територіального переміщення населення через кордони. Розрізняють такі види міжнародної міграції: безповоротну, тимчасово-постійну (від 1 до 6 років), сезонну, комутаційну (щоденні, щотижневі переїзди в сусідню країну на роботу).

Міжнародна міграція зумовлена економічними політичними, військовий порядок. Перші більш-менш постійні, другі пов'язані з ключовими політичними подіями в окремих країнах і війнами, які призводять до вимушених мігрантів, біженців і переміщених осіб.

Вимушена міграція. Хоча вимушені міграції населення мають неекономічні причини, вони також призводять до перерозподілу трудових ресурсів між країнами, що впливає на економічний розвиток як країн еміграції, так і країн імміграції.

У післявоєнний період більші міграційні потоки були пов'язані зі встановленням нових національних кордонів, становленням світової системи соціалізму та крахом колоніальної системи. Одним з прикладів є Потсдамська угода 1945 року, коли було встановлено східний кордон Німеччини, який проходив по лінії Одер-Нейсе. Це призвело до переселення німецького населення, яке раніше проживало на схід від цієї лінії, в більшу частину на територію колишньої Німецької Демократичної Республіки (НДР) та Федеративної Республіки Німеччини (ФРН). У Східній Азії близько 6 мільйонів людей були переселені в Японію, переважно з Китаю та Кореї.

Утворення незалежних держав у деяких випадках супроводжувалося міграційними рухами величезних масштабів. Створення Ізраїлю та його військові дії з арабськими країнами призвели до переміщення близько 3 мільйонів людей, палестинських арабів. Політичні зміни у В'єтнамі, на Кубі, Ефіопії, Афганістані, військова агресія та громадянські війни в ряді цих країн призвели до значних переміщень населення [22].

У 1980-х і 1990-х роках кількість біженців різко зросла. В Африці їх чисельність наближалася до 12 мільйонів, в Азії перевищувала 5 мільйонів чоловік. Більшість біженців (5 мільйонів) походять з Афганістану. Великі натовпи камбоджійських біженців - 350 тис. - проживають у Таїланді, 100 тис. іракців - в Ірані, 100 тис. жителів М'янми - в Бангладеші. У Європі близько 1,8 мільйона біженців і 1 мільйон у США. Громадянська війна в колишній

Югославії спричинила найгіршу кризу в переміщенні біженців наприкінці минулого століття. До середини 1992 р. налічувалося понад 2,3 мільйона вимушених мігрантів, 0,5 мільйона з яких шукали притулку за кордоном. Розпад СРСР призвів до великого потоку біженців - понад 6 млн осіб.

XX століття називають століттям біженців. У 1994 р. їх чисельність перевищила 27,4 млн осіб (9,6 млн у 1980 р.). Вимушена міграція набула глобального характеру, торкнувшись багатьох країн. Більшість вимушених мігрантів (83%) осіли в країнах, що розвиваються.

Головну роль у сучасному міжнародному русі населення відіграє трудова міграція. Її масштаби постійно зростають, і до цього процесу залучені майже всі країни. Міжнародна трудова міграція набула небувалого характеру і стає типовим явищем соціально - економічного життя сучасного світу. На початку 1993 року налічувалося близько 30 млн. трудових мігрантів. З урахуванням членів сімей, учасників приміських (прикордонних) міграцій, сезонних працівників, нелегалів загальна кількість трудових мігрантів оцінюється в чотири-п'ять разів.

Можливість міжнародної трудової міграції виникає через національні відмінності в оплаті праці. Необхідність міграції найманої праці з країни в країну продиктована нерівномірністю формування відносного перенаселення в міжнародному масштабі. Робоча сила переміщується з країн, багатих робочою силою, до країн, багатих капіталом. Більше половини міжнародних мігрантів походять з країн, що розвиваються, 2/3 з них - у розвинених країнах. Приплив нових мігрантських контингентів у ці країни пов'язаний з якісними невідповідностями на їхніх ринках праці.

Потоки трудової міграції протягом тривалого часу зазнавали певних змін. У минулому міжнародна міграція в основному була спрямована на бідні колонії і насамперед до Північної Америки та Австралії. Масова імміграція в окремі регіони світу призвела до виникнення та розвитку там імміграційних суспільств, що дало додатковий поштовх розвитку світової економічної системи.

У другій половині 19 - на початку 20 століття імміграційні рухи, засоби виробництва та фінансові ресурси в Групі переселенських держав, основні напрямки суспільного розвитку яких визначали європейські держави. У цей період також спостерігалися значні переміщення населення з Китаю та Індії, головним чином до регіонів Південно-Східної Азії та Індійського океану.

Нові центри виникли в другій половині минулого століття залучати іммігрантів. Еміграція почала йти з менш розвинених країн у більш розвинені. Найсильніший магніт розвивався в Західній Європі, перетворюючи її з постачальника емігрантів на магніт для робітників. На початку 1950-х років у країнах ЄС було вже близько 15 мільйонів трудових мігрантів та членів їхніх сімей [23].

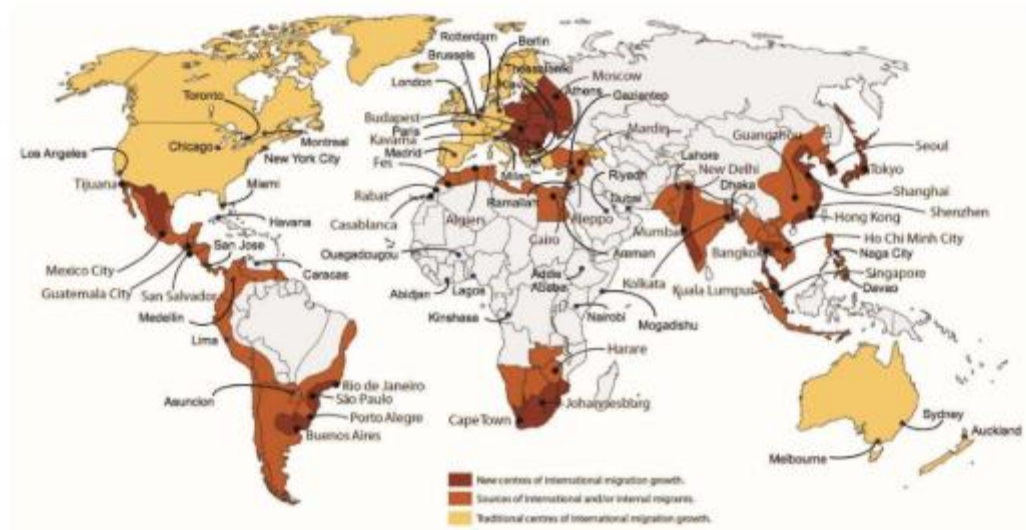

Рисунок 1.3 Світові історичні міграції

Джерело: [23]

У середині 1970-х років у регіоні Перської затоки виник великий імміграційний центр, і на початку 1990-х іноземці становили там 70% робочої сили. Ізраїль став справжнім магнітом для іммігрантів націоналістичного характеру. Його населення зросло на 2/3 за рахунок міграційних потоків і значною мірою (на 1/3) за рахунок переселенців з Радянського Союзу. У Латинській Америці Аргентина, Бразилія та Венесуела стали магнітами для

робочої сили з кількістю від 5 до 8 мільйонів іммігрантів. В Африці Південна Африка та Кот-д'Івуар стали магнітами для працівників.

Основними постачальниками робочої сили в Азії були Індія, Пакистан, Філіппіни, Малайзія, а на Близькому Сході — Ліван. Йорданія, Туреччина, в Африці - Марокко, Алжир, Туніс, Гана, Малі, Чад, Гвінея, Мозамбік, в Північній Америці - Мексика, в Європі - Польща, Португалія, Італія, Ірландія. У 1990-х роках країни Південної Європи – Греція, Італія та Іспанія [24].

Вплив міграції на приймаючі країни. Важливу роль у демографічному розвитку окремих країн і регіонів відіграє міжнародна міграція населення. У результаті міграційних потоків низка індустріально розвинених країн нівелювала звужене відтворення населення. У 1980-х роках іноземна міграція становила понад 25% загального приросту населення в таких країнах, як Канада, Австралія та Франція, і до 50% у Сполучених Штатах. З іншого боку, сильна еміграція в деяких країнах призвела до процесу депопуляції, який спостерігався в Ірландії, Греції та Португалії в 1960-х роках, незважаючи на високий приріст населення в цих країнах. У другій половині 1980-х років Ліван втратив 1/10 свого населення, Мексика — близько 1%. Відомий французький демограф А. Сові ототожнював еміграцію зі смертністю.

Міжнародна міграція впливає на вікову та статеву структуру населення країн -донорів і приймаючих країн. Більшість іммігрантів працездатного віку. Частка іммігрантів у робочій силі зазвичай вища, ніж у населенні. У середині 1980-х років іноземні робітники становили значну частину робочої сили в країнах Західної Європи, зокрема в Швейцарії (17% у 1987 р.), Західній Німеччині (8,1%) і Франції.

Теоретично вільне переміщення працівників між країнами веде до рівної заробітної плати та збільшення валового світового продукту. У реальному житті всі основні переваги трудової міграції нараховуються приймаючі країни. Їх величину непросто оцінити, оскільки не всі піддаються кількісному виміру. Вони складаються з економії на підготовці фахівців у країнах перебування.

Вартість продуктів або послуг, створених іммігрантами в країні перебування, податкові надходження. Іммігранти, особливо нелегальні, роблять більший внесок у дохід країни, ніж вони отримують від державного сектора. Іммігранти в середньому молодші за загальне населення та фінансують частину соціальних витрат постійних жителів.

«Відтік мізків» має значний вплив на економічний розвиток капіталістичних індустріальних країн. До цієї категорії входять вчені, інженери та лікарі. У 1950-1960-х роках «відтік мізків» в основному йшов з однієї індустріально розвиненої країни в іншу, насамперед до США. Еміграція наукових, технічних та інших висококваліфікованих спеціалістів з країн, що розвиваються, почалася в 1960-х роках, а зі Східної Європи - в 1990-х роках [25].

Принаймні 2/3 притоку «умів» припадає на США. Частка мігрантів серед кваліфікованих робітників тут становить 17%, у тому числі 40% інженерів та інформатиків, велика кількість викладачів технічних дисциплін в університетах і коледжах. Підраховано, що чистий прибуток для США від найму «середнього» вченого-гуманітарія в 1970-х складав \$230 тис., вченого в галузі соціальних наук — \$235 тис., інженера — \$253 тис., лікаря — 646 тис. дол.

Результат і економія тільки в США в освіті і науці склала не менше 15 мільярдів доларів. Прибуток, який Канада отримує від експлуатації емігрантів, у сім разів перевищує суму, яку вона переводить країнам, що розвиваються. У Великобританії вигода від залучення іноземних спеціалістів втричі перевищує економічну допомогу країнам Азії та Африки.

Аналіз ситуації в США показує, що приплив іммігрантів не пов'язаний із загостренням конкуренції на ринку праці та зростанням безробіття серед корінного населення. Крім того, це стимулює створення нових робочих місць опосередковано через розширення попиту та безпосередньо через розвиток нового підприємництва. Імміграція не має істотного впливу на середній рівень

заробітної плати та диференціацію доходів. Лише в окремих випадках підвищення конкуренції в рамках визначених професійно-кваліфікаційних груп призводить до певного зниження заробітної плати. Іммігранти, як правило, зайняті у так званому вторинному сегменті ринку праці, який характеризується важкими умовами праці, низькою оплатою праці та відсутністю можливостей кар'єрного зростання [26].

Ці обставини обмежують соціальну мобільність мігрантів і створюють основу для їх сегрегації. У першому секторі ринку праці присутні лише мігранти з числа науково-технічних працівників. Їх асиміляція, природно, відбувається дуже м'яко в суспільстві країн-реципієнтів. І тільки коли економічна ситуація погіршується, відмінності між місцевим і чужим населенням посилюються. Соціально-економічні наслідки міграції. Наслідки міграції для країн походження враховуються недостатньо. Дослідження показали, що міжнародні мігранти, як правило, мають середній потенціал заробітку у своїй країні. Переважно вони не належать до найбільш вразливих верств населення.

Групи з найнижчими доходами в бідних країнах не мають перспектив, фінансових ресурсів та інформації для участі у великомасштабній міжнародній міграції, хоча є випадки зі зворотною тенденцією. В результаті еміграції країни часто втрачали найбільш кваліфікованих працівників, а створені робочі місця замінювалися менш кваліфікованими працівниками, що знижувало ефективність виробництва. Подібні випадки були характерні для Єгипту, Йорданії, Ємену, Лесото та інших країн. Так, за підрахунками, в 1970-х роках Філіппіни втратили понад 12% підготовлених фахівців, Південна Корея - 10%. З 1980 року 90% нових кваліфікованих лікарів Зімбабве виїхали за кордон.

Еміграція часто спричиняє серйозну втрату інтелектуального потенціалу країн-донорів, який є найціннішим субстанцією будь-якого суспільства. Суть

цієї проблеми полягає не стільки в кількості спеціалістів, які виїжджають за кордон, скільки в їх важливості. Відхід одного-двох неформально провідних дослідників може паралізувати роботу творчого колективу. Відтік «мізків» посилює відмінності в науково-технічному розвитку основних підсистем світового господарства та окремих країн. Водночас трудова міграція, яка базується на відмінностях у рівні економічного розвитку, сприяє пом'якшенню низки проблем у країнах еміграції. Для низки країн, особливо невеликих, грошові перекази від емігрантів відіграють важливу роль як джерело їхніх валютних надходжень. У великих країнах - Індії, Пакистані, Бангладеш, Філіппінах - на них припадає 10-27% експортної виручки [27].

Для трудових мігрантів характерна висока норма заощаджень. Їхня середня схильність до заощаджень коливається від 35% для турецьких емігрантів до 70% для пакистанських емігрантів. Середня тенденція повернення до країни походження нижча і коливається від 11 до 50%. Вона зменшується зі збільшенням тривалості перебування іммігранта в країні перебування.

Грошові перекази стимулюють внутрішній попит, що може призвести до зростання виробництва та зайнятості. У ряді країн із обмеженими внутрішніми ринками вони можуть посилити інфляційний тиск і спричинити розширення імпорту. Дослідження в Бангладеші і Пакистані показали, що лише невелика частка переказу витрачається на продуктивні інвестиції. У соціальній сфері позитивний вплив міграції здебільшого пов'язаний із зростанням добробуту якщо не суспільства в цілому, то принаймні окремих його частин. Позитивний вплив може мати навчання тимчасових мігрантів більш прогресивним технологіям, які використовуються в країнах імміграції, і вищим стандартам трудової етики.

Міжнародна міграція робочої сили слабо впливає на перерозподіл доходів у світовому господарстві і тим більше на вирівнювання рівнів економічного розвитку. Робоча сила поки що залишається немобільним фактором виробництва порівняно з капіталом, який вільніше рухається у

світовій економічній системі. Подібна позиція визначає політику переважно капіталістичних індустріальних країн, які мають яскраво виражений імміграційний характер. З 1970-х років західні країни почали посилювати заходи щодо обмеження імміграції, майже паралельно західні країни, і особливо Сполучені Штати, розпочали кампанію за вільне пересування людей як частину політики захисту прав людини [28].

Зміцнюватися на основі цілей зовнішньої політики та вирішення своїх економічних завдань. Імміграційні правила переглядаються, щоб заохотити приплив науковців і висококваліфікованих працівників. пропозиції деяких країн розробити механізм компенсації за використання трудової міграції видаються цілком обґрунтованими в цьому контексті.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ МІЖНАРОДНОЇ МІГРАЦІЇ РОБОЧОЇ СИЛИ

2.1 Аналіз розвитку міграційних процесів у країнах світу

Міграційні процеси є глобальним соціальним явищем, яке отримало новий імпульс для розвитку та посилення під впливом інтеграційних та глобалізаційних процесів. У світі існує багато видів міграції, найпоширенішим з яких є трудова. Міжнародна організація з міграції за тенденціями міграції групує всі країни світу за трьома основними напрямками: країни-донори (країни походження емігрантів); країни проміжного розміщення (країни транзиту) та країни призначення (країни, що приймають іммігрантів). За даними ООН, основними країнами-донорами міграційних потоків є Індія (15,6 млн осіб); Мексика (12,3 млн осіб); Китай (9,5 млн осіб); Сирія (8 млн осіб); Бангладеш (7,2 млн осіб); Пакистан (5,9 млн осіб). Основними країнами-реципієнтами є США (51 млн осіб); Німеччина і Саудівська Аравія (по 13 млн жителів); Велика Британія (10 млн осіб); Об'єднані Арабські Емірати (9 млн осіб); Франція, Канада та Австралія (8 мільйонів осіб на кожену країну).

Залежно від того, до якої групи належить країна, залежно від міграційних тенденцій, наслідки міграційних процесів будуть різними. Тому доцільно узагальнити всі наслідки міграційних процесів для країн-донорів, країн проміжного розташування та приймаючих країн. Класифікацію наслідків міграційних процесів для країн-донорів, проміжних країн і країн-реципієнтів узагальнено в таблицях 2.1 і 2.2.

Таблиця 2.1 Класифікація наслідків міграційних процесів для країн-донорів і країн проміжного розташування

Країни-донори	
1	2
Сильні сторони	Слабкі сторони
1. Збільшення прямих іноземних інвестицій у місцеві підприємства (міграція дозволяє емігрантам накопичувати капітал, що, отже, не лише збільшує запаси фізичного капіталу, але й покращує технологію та сприяє підвищенню продуктивності праці на підприємствах у їхніх країнах походження). 2. Підвищення рівня доходу місцевих домогосподарств (Грошові перекази є основною мотивацією для заощаджень, особливо для тимчасових мігрантів. Ці заощадження не інвестуються в приймаючу країну, але можуть	1. Втрата висококваліфікованих кадрів. (Відтік висококваліфікованого персоналу до країн, що розвиваються, у відповідь на вибіркову міграційну політику в приймаючих країнах. Така еміграція може бути контрпродуктивною для цілей розвитку та може призвести до чистої втрати навичок емігрантів у країнах походження). 2. Незбалансоване позиціонування таких країн, як «транзитних країн» може мати негативний вплив на внутрішні політичні баланси та динаміку в цих

допомогти накопичити продуктивний капітал у країні походження. У країнах, де кредитні ринки для фінансування продуктивні інвестиції недостатньо розвинені, грошові перекази можуть допомогти збільшити кількість студентів, зменшити дитячу працю та сприяти підприємництву).	країнах та їхніх сусідах. (Фінансування міграційного контролю за прикладом ЄС часто доручається силовим відомствам, що негативно впливає на ступінь внутрішньополітичної стабільності держав). 3. Додаткове навантаження на системи охорони здоров'я транзитних країн. 4. Посилення потоків контрабанди та корупції.
--	---

Продовження таблиці 2.1

1	2
Можливість	Погрози
1. Більша кількість емігрантів позитивно впливає на кількість міжнародних банківських позик, що надходять до країни-донора. (Ефект особливо великий, коли емігранти є висококваліфікованими, а дві країни мають добрі або нейтральні відносини та не мають спільних культурних особливостей, які б перешкоджали емігрантам повернутися додому). 2. Можливість залучення додаткових фінансових ресурсів від держави-донора (деякі країни досягли успіху з облігаціями діаспори, наприклад Індія та Ізраїль. Індія використовує їх для підтримки платіжного балансу, а Ізраїль для фінансування освітніх та	1. Еміграція може впливати на політичні інституції країни через різні канали, а також може впливати на якісну пропозицію державних інституцій, запит на якісне оновлення організації їх роботи, а також на взаємодію між ними. (Згідно з практичним досвідом, люди з вищим рівнем освіти, як правило, більше беруть участь у політичному житті та беруть участь у більшій кількості публічно-політичних дискусій, еміграція, швидше за все, матиме негативний вплив на якість політичних інститутів). 2. Можливість впливу на політичну систему в державі (емігранти можуть підтримувати міцні зв'язки та почуття причетності до батьківщини, що спонукає їх «голосувати» з-за кордону і

інфраструктурних проєктів). 3. Можливість зниження рівня безробіття та зменшення негативних наслідків кардинальної перебудови економічної системи. 4. Перспективи міграції можуть підвищити стимули людей інвестувати в особисту освіту як засіб максимізації ймовірності еміграції, припускаючи, що вони отримають вигоду від вищих зарплат і кращої якості життя в приймаючій країні. 5. Зміна міждержавних політичних відносин (формування спільної міграційної політики та заходів, наприклад, між ЄС, його державами-членами та сусідніми країнами). 6. Збільшення інвестицій із сусідніх країн і великих країн світу для транзитних	таким чином впливати на політичні процеси у своїй країні). 3. Зміна політичних пріоритетів (наприклад, політичні пріоритети сусідньої країни ЄС у сфері управління міграцією мають враховувати можливості та потреби сусідніх країн. Тому нездатність країн ЄС враховувати економічну імміграцію (Лівія, Марокко) та політична імміграція (Сирія) негативно впливає на загальну внутрішню міграційну політику ЄС, змушуючи його нести додаткові витрати на фінансування утримання іммігрантів та витрати на субсидії сусіднім країнам). 4. Надмірний і некритичний акцент на транзитних потоках може негативно вплинути на політичні та економічні відносини з більш віддаленими (і зазвичай біднішими) країнами.
--	--

потужностей країн щодо прийому та надання притулку мігрантам.	
--	--

Джерело: розробка даних (COMPAS, 2019; Grossmann, 2016; Eurostat, 2019; Lodigiani, 2016; IOM, 2019; Peri & Shih & Sparber, 2015).

Таблиця 2.2 Класифікація наслідків міграційних процесів для країн перебування

Країни-реципієнти	
1	2
Сильні сторони	Слабкі сторони
1. Патентна діяльність, інновації та продуктивність. (Опитування американських випускників надає докази щодо патентної поведінки іммігрантів і місцевих жителів. Випускники-іммігранти мають на один	1. Культурна різноманітність призводить до етнічної фрагментації та етнічних конфліктів, що може бути особливо поганим у країнах, що розвиваються. 2. Імміграція також впливає на вартість житла. (Викликаючи збільшення попиту на житло та

відсотковий пункт більшу ймовірність (імовірність 1,9%), ніж випускники, які народилися в країні (0,9% ймовірності) отримання патенту.) 2. Збільшення частки інженерів та інженерів у робочій силі на один процентний пункт збільшує середню тижневу заробітну плату працівників з вищою освітою на 8-11%, а працівників-мігрантів з освітою майже на 4%. 3. Оптимальний ступінь різноманітності населення врівноважує позитивну продуктивну взаємодоповнюваність між робітниками-іммігрантами та місцевими жителями, яка виникає внаслідок обміну різними навичками, пов'язаними з різними культурами.	інвестиційну нерухомість через обмежене зонування, імміграційні процеси можуть призвести до зростання вартості житла, що перешкоджає інтеграції іммігрантів і створює подальші соціальні заворушення). 3. Тимчасові іммігранти мають менше стимулів вивчати мову приймаючої країни, що є перешкодою для покращення їхніх перспектив заробітку з часом та інтеграції в суспільство.
--	--

Продовження таблиці 2.2

	2
4. Імміграція також впливає на вартість житла. (На місцевому рівні ціни на житло можуть впасти, якщо іммігранти з низьким доходом орендують житло в бідних районах і таким чином заохочують людей з вищим доходом переїжджати в багатші райони. Оскільки це підвищує ціни на житло в заможних районах, імміграція призводить до зростання цін на житло через збільшення загального попиту на житлові послуги. Вищий попит на житло також призводить до збільшення інвестицій у житло).	
Можливість	Погрози
1. Визначення напрямків іноземного інвестування (іммігранти можуть надати достовірну інформацію про підприємства та компанії,	1. Іммігранти в приймаючих країнах економлять свої гроші, і більша їх частина повертається на батьківщину за допомогою

що працюють у країні походження, що, як правило, розширює географію ділового співробітництва країн центрів імміграції щодо інвестування бізнесу іноземних держав).	депозитного рахунку або нелегальних транспортних каналів.
2. Висококваліфіковані іммігранти можуть активно сприяти створенню міжнародних ділових мереж.	2. Відсутність стимулів для компаній країни-бенефіціара покращувати умови праці.
3. Висококваліфіковані іммігранти з науковими, інженерними та іншими навичками можуть сприяти технологічному вдосконаленню в приймаючі країни.	3. Соціальний демпінг і незадекларований ринок праці.

Джерело: розробка даних (COMPAS, 2019; Grossmann, 2016; Eurostat, 2019; Lodigiani, 2016; IOM, 2019; Peri & Shih & Sparber, 2015).

Тому, проаналізувавши основні наслідки міграційних процесів для країн-донорів, країн проміжного розташування та приймаючих країн, доцільно зробити попередній висновок, що ці наслідки досить різні. Тому для країн-донорів міграційні процеси спричиняють позитивні та негативні соціально-економічні та демографічні наслідки. Однак, враховуючи необхідність економічного зростання в країнах-донорах, еміграційні процеси мають позитивні наслідки лише в короткостроковій перспективі, на відміну від негативних, які є довгостроковими. Для країн проміжної дислокації глобальні міграційні процеси матимуть переважно негативні наслідки

соціального, економічного та демографічного характеру. Позитивні наслідки міграційних процесів для країн проміжної дислокації мають переважно політичний характер і сприяють міждержавній співпраці. Міграційні процеси мають позитивні економічні та демографічні наслідки для країн призначення. Крім того, існує висока ймовірність виникнення та посилення негативних наслідків соціального та історико-культурного характеру.

У світовому міграційному русі населення Україна є країною-донором, тобто країною, яка формує трудові ресурси для інших країн. Така тенденція сформувалася і продовжує існувати протягом багатьох років незалежності України під впливом низки факторів. Ключовими факторами, що впливають на обсяги міграційних потоків в Україну, є економічні, політичні та соціальні фактори. Профіль цих факторів, а також оцінка масштабів зовнішньої міграції є ключовими для визначення основних наслідків міграційних процесів для України. Сучасна оцінка масштабів міграційних процесів є досить складним процесом, оскільки на сьогодні в Україні відсутня єдина інформаційна база щодо напрямків, обсягів та соціально-вікової структури мігрантів. Таким чином, аналіз обсягів і напрямів еміграційних потоків з України можна здійснювати за інформаційними даними міжнародних організацій, органів державної виконавчої влади України та профільних аналітичних агентств [29].

Одним із найдостовірніших інформаційних ресурсів, що відображають потік емігрантів з України, є Європейська статистика (Євростат). Тому для визначення динаміки розвитку еміграційні потоки громадян України з метою постійного проживання в країнах ЄС, дані Євростату за період 2009-2018 рр. Дані про громадян України, які отримали перші посвідки на проживання в ЄС, наведено на рис. 2.1.

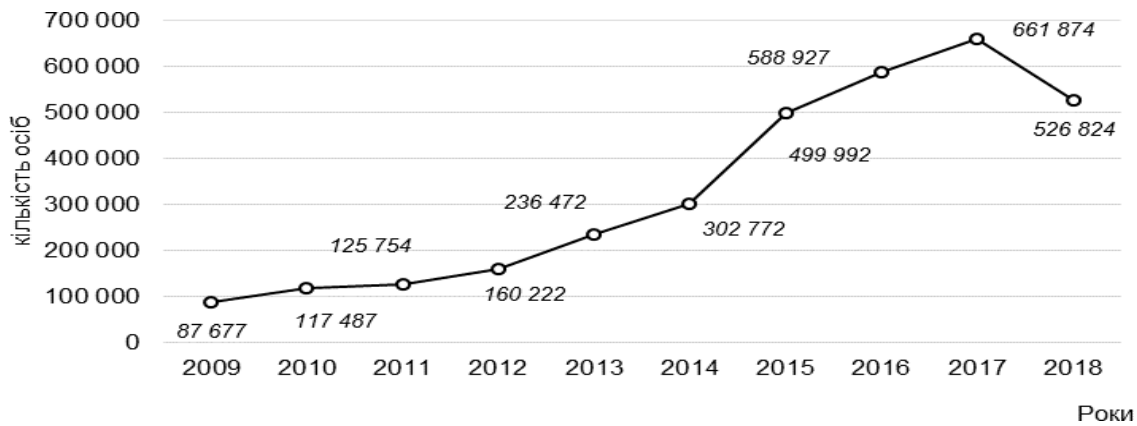

Рисунок 2.1 . Динаміка зміни кількості українських емігрантів, які отримали перший вид на проживання в ЄС з 2009 по 2018 рр.

Джерело: на основі даних (Євростат, 2019).

Таким чином, за досліджуваний період спостерігається загальне зростання їх кількості в середньому на 24,33 % на рік. У період з 2009 по 2012 роки спостерігається поступове щорічне зростання на 83% кількості емігрантів з України, які отримали свій перший вид на проживання в ЄС. Основними причинами збільшення кількості емігрантів у період з 2009 по 2012 рр. були: нестабільність економічної ситуації, світова економічна криза 2008-2009 рр., яка спричинила зниження купівельної спроможності громадян, коливання політичних статус та переорієнтація зовнішньополітичного вектору України, можливість більш успішної реалізації молодих українців за кордоном, як кваліфікованих спеціалістів, можливість покращення соціально-побутових умов життя за рахунок покращення соціального забезпечення [30].

У період з 2013 по 2017 роки спостерігається тенденція прискореного зростання кількості емігрантів з України, яким за весь період було надано дозволи на роботу в ЄС на 179,89%. Основними причинами зростання кількості емігрантів у 2013-2017 роках стали такі чинники, як політична нестабільність, зовнішня військова агресія, яка призвела до тимчасової анексії Кримського півострова та розгортання бойових дій на сході України, девальвації гривні та падіння економічного потенціалу країни. У 2018 році порівняно з 2017 роком спостерігається тенденція до зменшення на 20,40% кількості емігрантів з України, які отримали дозвіл на роботу в ЄС. Основними причинами зменшення кількості емігрантів у період з 2017 по 2018 роки стали такі

чинники, як стабілізація економічної ситуації в Україні та посилення вимог у правилах ЄС щодо осіб, які бажають отримати дозвіл на роботу.

За даними соціологічної групи «Рейтинг», серед країн, де хотіли б працювати, респонденти, які виявили бажання працевлаштуватися за кордоном, найчастіше вказували Німеччину (37%) (Рейтинг, 2019). У Польщі хотіли б працювати 26%, США – 22%, Канаді – 21%, Чехії – 16%, Італії – 15%, Великій Британії – 14%, Франції чи Швеції – по 12%, Ізраїлі – 11%, Іспанії – 9%, Нідерланди – 7%. Менше 5% респондентів хотіли б працювати в інших країнах. Варто зазначити, що міграцію як соціально-економічну категорію не можна оцінювати лише як суто позитивне чи негативне явище. Зважаючи на це, доцільно виділити позитивні та негативні наслідки міграції в Україну. Усі наслідки міграційних процесів для України як країни-донора, країни проміжного розміщення та країни-реципієнта підсумовано в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 Наслідки міграційних процесів для України

Україна як країна-донор трудових ресурсів	
1	2
Позитивний	Негативний
1. Зростання матеріального становища громадян і сімей, які працюють за кордоном; 2. Утвердження основ європейських цінностей і принципів існування європейського суспільства з подальшою їх інтеграцією в українське суспільство; 3. Вивчення нових підходів до організації виробничого процесу та можливостей застосування нових технологій; 4. Зниження рівня безробіття серед українських трудових ресурсів і, як наслідок, соціальної напруги; 5. Формування фінансових ресурсів, вкладених емігрантами в економіку України;	1. Дефіцит і неузгодженість ринку праці, спричинені щорічним відтоком людського населення та кваліфікованих кадрів, які складають основу робочого потенціалу; 2. Втрати інтелектуального капіталу, що спричиняє значне уповільнення науково-технічного розвитку держави та зниження 3. Потенційна конкурентоспроможність української продукції на світових ринках; 4. Втрата кваліфікації та професійного рівня українських мігрантів, які виконують низькокваліфіковані роботи, що не відповідають освітньому профілю та набутим професійним

6. Створення умов для розвитку мікропідприємництва.	навичкам; 5. Зменшення розміру відрахувань із заробітної плати і, як наслідок, зменшення фактичної кількості податкових надходжень та відрахувань до фонду соціального страхування; 6. Зростання соціальної напруги, тобто стосунків у родинях мігрантів, коли один із членів родини тривалий час працює за кордоном; 7. Наявність дискримінаційних прецедентів та надмірної експлуатації української робочої сили за кордоном; 8. Відсутність негативних наслідків державного інвестування у підготовку кваліфікованої молоді та наукових кадрів; 9. Прискорити процеси «старіння нації» та уповільнити процеси її відтворення; 10. Підвищення рівня злочинності серед
--	--

	населення, особливо дитячої; 11. Проблема обчислення тривалості пенсійного забезпечення переселенців та виплати пенсійного забезпечення; 12. Обмеження розвитку економічного потенціалу України через відсутність або відсутність необхідного рівня забезпечення кваліфікованими кадрами; 13. Розвиток нелегальної імміграції; 14. Формування тіньового інвестиційного капіталу, який перенаправляється трудовими емігрантами в Україну; 15. Втрата національної самосвідомості емігрантів з України.
16. Україна як країна проміжної дислокації	
7. Позитивний	17. Негативний
1. Посилити політичну співпрацю з ЄС щодо реалізації спільної політики у сфері транскордонної міграції;	1. Підвищення вірогідності корупційних відносин між представниками прикордонних і митних органів і «транзитними

2. Можливість отримати додаткові фінансові та інвестиційні ресурси від ЄС та міжнародних фінансових інституцій для модернізації органів прикордонного контролю, митного контролю та пунктів пропуску; 3. Можливість затвердження спрощеного порядку легалізації мігрантів з метою збільшення пропозиції роботи на ринку праці.	мігрантами»; 2. Посилення криміногенної ситуації в прикордонних регіонах України; 3. Додаткове навантаження на систему охорони здоров'я та освіти в Україні; 4. Виникнення додаткових фінансових витрат для забезпечення належної роботи у сфері обліку та контролю обсягів і темпів міграції; 5. Соціальна напруга в прикордонних регіонах України через етнічні, культурні та релігійні відмінності.
--	---

Продовження таблиці 2.3

Україна як країна-реципієнт трудових ресурсів	
Позитивний	Негативний
1. Залучення кваліфікованого персоналу; 2. Покрити дефіцит попиту на низькокваліфіковану робочу силу; 3. Залучення інвестиційних потоків іноземних громадян, зокрема для здобуття освіти, ведення бізнесу; 4. Розширення кола споживачів українських товарів і послуг; 5. Розкриття політичного іміджу країни; 6. Забезпечують фінансування податкової системи; 7. Збільшення відрахувань із фондів соціального	1. Підвищення соціальної напруги в суспільстві; 2. Відтік фінансових ресурсів, які витрачаються українськими підприємствами на виплату заробітної плати іммігрантам; 3. Посилити функцію державного контролю щодо регулювання законності дій і переміщень іммігрантів на території країни; 4. Посилення конкуренції на ринку праці.

страхування у разі офіційного працевлаштування іммігрантів; 8. Підвищення виробничо- економічного потенціалу країни.	
---	--

Джерело: авторська розробка

Так, у ході дослідження встановлено, що інтенсивність еміграційних процесів в Україні має тенденцію до постійного зростання; висвітлено основні глобальні характеристики та наслідки міграційних процесів для України як держави-донора та держави-реципієнта; встановлено, що негативні наслідки міграційних процесів в Україні переважають над позитивними; встановлено, що основними центрами міграції громадян України є Німеччина, Польща, США, Канада та Чехія. Отримані результати можуть бути основою для подальших досліджень у галузі демографії, формування перспективних планів розвитку економічних районів і народного господарства України. Крім того, потребує подальших досліджень аналітико-прогностична оцінка позитивних і негативних наслідків міграційних процесів для всіх країн світу, в тому числі й для України.

2.2 Особливості трудової міграції в Україні

Починаючи з 10 липня 2022 року, з 500 українських громадян, які мігрують, 285 осіб (57%) проявляють зацікавленість у питаннях легального проживання в новій країні, можливостях отримання пільг та інших підтримуючих заходів. Інші 215 осіб (43%) більше зосереджені на наявності мовних курсів, шкіл, дитячих садків та можливостях знайти роботу. Порівнюючи ці дані з аналогічною інформацією, отриманою на початку травня, можна побачити зростання кількості осіб, що цікавляться легальним проживанням (з 385 осіб або 77% до 285 осіб або

57%) і зменшення частки тих, хто зосереджений на мовному навчанні та знайденні роботи (з 315 осіб або 23% до 215 осіб або 43%).

Повернення українців додому має стати головним лейтмотивом спільної повоєнної політики України та ЄС. Сьогодні міграційна ситуація є катастрофічною і, без перебільшення, становить загрозу національній безпеці України. За офіційною статистикою, до вторгнення РФ в Україну (без урахування Криму, Севастополя та ОРДЛО) проживало 41,130400 млн осіб. Чисельність населення працездатного віку всіх вікових категорій (раннього, молодшого та зрілого) становить 25 млн 285 тис. громадян України (дані оприлюднені Кабінетом Міністрів України за даними електронного перепису населення 2020 року). За різними статистичними даними, близько 4,8 млн громадян України були працівниками бюджетної сфери. Станом на 1 січня 2022 року в Україні було 10 841 117 пенсіонерів (Держстат) [31].

За даними експертів Світового банку, рівень безробіття в Україні у 2020 році становив 9,1% від чисельності населення працездатного віку, яка становила 2 300 935 осіб працездатного віку. За статистикою Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН), станом на 19 липня 2022 року з України виїхало 9 567 033 людини. Транскордонні переміщення, які можуть носити прикордонний характер і не можуть вважатися підтвердженням сталого повернення – 3 793 403 особи. Згідно з аналізом даних Міжнародної організації з міграції (МОМ), орієнтовна кількість громадян, які станом на 24 лютого 2022 року перебували за межами України, могла становити не менше 2 млн осіб. Публікуються різні дані про внутрішньо переміщених осіб, але УВКБ ООН і МОМ показують цифри понад 7 мільйонів людей станом на початок червня 2022 року. Населення, яке перебуває на тимчасово окупованих територіях (ТОТ), може досягати щонайменше 1,5 млн осіб. Виходячи з наведених даних, понад 20 мільйонів громадян України з тих чи інших причин переселилися з місць постійного проживання або перебувають на тимчасово окупованих територіях. Більшість вимушено переселених та мешканців ТОТ – це працездатні громадяни, які втратили роботу до війни. За різними

аналітичними даними, у зв'язку з війною від 5 до 15 мільйонів працездатних громадян України втратили роботу. Розрахувати рівень безробіття під час гарячої фази війни практично неможливо, але навіть за «найоптимістичнішим» сценарієм він у разі перевищує звичайний 2020 рік.

Очевидно, що кількість українців, які втратили роботу, впливає як на економіку країни загалом, так і на бізнес-активність зокрема. В умовах воєнного часу громадяни, як і бізнес, перебувають у шоковому стані. Відтік населення з місць постійного проживання та втрата постійної роботи суттєво впливає на споживання в центрі країни і, відповідно, на обсяги виробництва товарів і послуг. За даними Світового банку, скорочення приватного споживання до кінця поточного року очікується на рівні -50% порівняно з минулорічними показниками. Це явище, а також обмеження можливостей експорту продукції з України негативно впливають на інвестиційний клімат. Зменшуються податкові надходження до державного бюджету і водночас збільшуються видатки на додаткові соціальні витрати. Наприклад, сума виплат тимчасово переміщеним особам сягає понад 14 млрд грн. [32][33].

Спрогнозувати співвідношення податкових надходжень до ВВП на найближчі рік-два в умовах війни та міграційної кризи практично неможливо. Шляхи подолання негативних економічних наслідків міграційної кризи Міграційна криза створює низку викликів для держави та вимагає проведення ефективної антикризової економічної політики. Необхідно чітко визначити пріоритети, щоб стабілізувати економічну ситуацію і якщо не зупинити, то уповільнити міграційні процеси. Головним пріоритетом економічної політики воєнного стану та щонайменше через рік після війни має бути забезпечення основних потреб населення та створення умов для повернення людей додому. Окрім питання безпеки, це питання забезпечення щоденних потреб людей: житло, їжа, вода, тепло, світло, паливо тощо. В сучасних умовах для вирішення першочергових проблем населення держава має виконувати функцію головного двигуна економіки та для бізнесу. На це є декілька причин. По-перше, основна міжнародна допомога наших

партнерів надається державі. Уряд має забезпечити оперативний розподіл та ефективне використання цієї допомоги для стабілізації економічних процесів та покращення бізнес-клімату. Йдеться про проведення виваженої цінової політики, а також усунення регуляторних бар'єрів для «доступу» бізнесу до такої допомоги. На жаль, у довоєнний час були проблеми з використанням такої допомоги. Зокрема, кошти, виділені, наприклад, Європейським інвестиційним банком та іншими донорськими організаціями, не завжди ефективно опрацьовувалися урядом і доходили до кінцевих одержувачів. Усунення такої практики дозволить за короткий термін покращити показники приватного споживання та покращити показники обсягу виробництва товарів і послуг. По-друге, держава забезпечує розміщення державного замовлення. Збалансоване розміщення державних замовлень може покращити економічну ситуацію під час війни та має стати відправною точкою для відновлення економіки. Важливо активізувати роботу структурних підрозділів Держрезерву. Активізація роботи Держрезерву позитивно вплине на стабілізацію цін на товари першої необхідності та уповільнить інфляційні процеси. По-третє, держава забезпечує переговорний процес з іншими країнами-партнерами щодо подальшого економічного співробітництва [34]. У результаті держава має сигналізувати бізнесу про наявність нових можливостей для бізнесу, а також реагувати на тарифні бар'єри для критичного імпорту. Враховуючи значне обмеження експортних можливостей і руйнування традиційних ланцюгів поставок, такі сигнали важливі як для малих і середніх підприємств, так і для великих підприємств. Враховуючи зазначене, Україна, як країна-кандидат на членство в ЄС, повинна консолідувати зусилля з іншими країнами-членами ЄС та зосередитися на внутрішніх економічних викликах. Це зменшить відтік громадян з України та створить основу для повернення наших людей у майбутньому.

2.3 Напрями розвитку міжнародної міграції та її вплив на світову економіку.

Розвиток міжнародної міграції та її вплив на світову економіку є одним із ключових трендів сучасного світу. Напрями цього процесу охоплюють широкий

спектр аспектів, які стимулюють глобальну міграцію та мають значний економічний вплив.

Попереднім напрямом розвитку міжнародної міграції є зростання міграційного потоку з країн розвинутого світу в країни з низьким рівнем розвитку [35]. Люди з країн з високим рівнем доходу та розвинутою інфраструктурою шукають нову роботу, можливості для бізнесу та освіти, переїжджаючи до країн з низьким рівнем життя. Цей процес є причиною зміни демографічного складу та соціально-економічної структури приймаючих країн. Іншим важливим напрямком розвитку міжнародної міграції є зростання міграційних потоків між розвиненими країнами. Цей процес зумовлений постійними змінами у світовій економіці, технологічними змінами та розвитком інформаційних технологій. Люди мігрують у пошуках кращої роботи, добре оплачуваних професій і сприятливого ділового середовища. Це призводить до зміни конкурентного середовища, залучення талановитих спеціалістів та обміну знаннями між країнами. Третій напрямок розвитку міжнародної міграції пов'язаний зі збільшенням кількості біженців і переміщених осіб. Політичні конфлікти, війни, стихійні лиха та інші кризи змушують мільйони людей шукати безпеки та притулку в інших країнах. Це створює складні виклики для приймаючих країн, але також може мати позитивний вплив на економіку через внесок біженців у розвиток нових галузей промисловості та культурного розмаїття. Вплив міжнародної міграції на світову економіку є значним. По-перше, міграція сприяє міжнародній торгівлі та інвестиціям, оскільки мігранти приносять свої навички, капітал і підприємницький дух у приймаючі країни. Вони створюють нові підприємства, розширюють ринки збуту та сприяють економічному зростанню. По-друге, мігранти впливають на ринок праці. Вони можуть заповнити дефіцит кваліфікованої робочої сили в деяких секторах економіки та сприяють підвищенню продуктивності. Водночас міграція також може створити конкуренцію на ринку праці, впливаючи на місцевих працівників. По-третє, мігранти надсилають гроші родинам у своїх країнах, що є значним джерелом грошових переказів. Ці гроші, відомі як грошові перекази, можуть

допомогти зменшити бідність, підвищити рівень життя та розвинути відправників. Загалом міжнародна міграція є невід'ємною частиною сучасного світу. Його розвиток впливає на економіку приймаючої та відправної країн, змінює соціальні та демографічні процеси, а також сприяє міжнародній співпраці та обміну знаннями. Управління міграційними процесами потребує збалансованого підходу для максимізації позитивного впливу та зменшення можливих негативних наслідків.

Розвиток транспорту та сучасних засобів зв'язку, уніфікація законодавства та відкритість економіки створюють умови для вільного переміщення не лише товарів та послуг, а й факторів виробництва. Один з таких факторів - робоча сила, є важливим елементом міжнародних економічних відносин. Міжнародна трудова міграція є складовою частиною процесу міграції, який відбувається по всьому світу. Вона стає однією з найважливіших форм міжнародних економічних взаємозв'язків. Міжнародна міграція праці (від латинського *migratio* - рух) передбачає переміщення працездатного населення з однієї країни в іншу в межах глобального ринку праці. Це, насамперед, рух здорових людей з одного регіону в інший. Економічні причини є головними мотиваторами міграції. Вони пов'язані з різним рівнем економічного розвитку між країнами, різницею в заробітній платі, наявністю безробіття в деяких країнах, а також діяльністю міжнародних компаній, які шукають робочу силу за кордоном. Крім економічної мотивації, існують й інші причини міграції, такі як примусова міграція, що виникає внаслідок воєнно-політичних подій, релігійного або національного переслідування та інших обставин, які змушують населення змінювати своє місце проживання [36].

Глобалізація торгівлі, розвиток транспортних і комунікаційних технологій, а також демографічна динаміка виконувати заохочення міграція потоки розвиток транспорт І це означає комунікації, Певний об'єднання законодавство певною мірою спрощує процес переселення населення з однієї країни в іншу, тому зробити внесок у міграційні процеси.

Основні причини, які визначають міжнародну міграцію праці, включають наступне:

- Незадовільні економічні умови життя працездатного населення в країнах еміграції, такі як низький рівень заробітної плати, безробіття, низький рівень життя, зубожіння і т.д.
- Стабільний і порівняно високий рівень оплати праці в країнах-іммігрантах, таких як Сполучені Штати Америки та західна Європа.
- Порівняно вищий технічний рівень робочих умов у країнах-іммігрантах.
- Соціальні умови та можливості для повного реалізації потенціалу у країнах-іммігрантах.
- Негативні природні та екологічні умови в країнах еміграції та вищий рівень охорони навколишнього середовища в країнах-іммігрантах.
- Політичні, військові, релігійні, національні та культурні фактори [37].

Міжнародна трудова міграція визначається як внутрішніми факторами економічного розвитку кожної окремої країни, так і зовнішніми факторами, такими як стан міжнародної економіки в цілому та економічні зв'язки між країнами в конкретний період часу. Політичні, військові, релігійні, національні, культурні, сімейні та інші соціальні фактори також можуть впливати на міжнародну мобільність робочої сили. Причини міграції праці можуть бути розглянуті як конкретна комбінація згаданих факторів. Варто зазначити, що суб'єктивні причини міжнародної міграції праці, такі як оцінка можливостей конкретного суб'єкта, значно залежать від індивідуальних особливостей мігранта, регіональних факторів, загальної національної політики країн походження і призначення, а також соціального середовища, в якому він працює.

За даними Організації Об'єднаних Націй, кількість міжнародних мігрантів у всьому світі зросла протягом дев'ятнадцяти років, з 2000 по 2019 рік, досягнувши

272 мільйони осіб у 2019 році. За період з 2000 по 2019 рік спостерігалось поступове збільшення цього показника: з 173 мільйонів у 2000 році до 191 мільйона у 2005 році, 220 мільйонів у 2010 році та 248 мільйонів у 2015 році.

При аналізі динаміки зростання кількості міжнародних мігрантів можна зазначити, що час зростання сповільнився. За період з 2000 по 2019 рік середня річна зміна становила 2,3%. Проте в період 2015-2019 років цей темп зростання дещо зменшився до 2,2% у порівнянні з 2,4% у період 2010-2015 років.

При цьому жінки становлять 48% від загальної кількості мігрантів, дітей – близько 38 млн. студенти - 4,4 млн., трудові мігранти - 164 млн. Люди працездатного віку 20-64 років складають 74% із загальної кількості до 20 років - 14% і 12% - особи віком 65 років і старше. Майже 31% усіх мігрантів проживають в Азії (83,6 млн), 30% - в Європі (82,3 млн), 26% - в Північній і Південній Америці (70,2 млн), 10% - в Африка (26,5 мільйонів) і 3% - в Океанія (8,9 млн.)

Початкові оцінки міграційних потоків у 2020 році свідчать про значний вплив пандемії COVID-19 на міграцію протягом першого півріччя. Кількість виданих посвідок на проживання для мігрантів середнього зменшилася приблизно на 46%. Протягом першого шестимісячного періоду 2020 року спостерігалось значне зменшення міграційних потоків у більшість країн, що можна пояснити обмеженнями, пов'язаними з COVID-19, на подорожі та реєстрацію, а також зупинкою надання послуг та скороченням видачі віз і дозволів [38].

З середини лютого до квітня 2020 року багато країн ввели заборони та обмеження на в'їзд і подорожі, пов'язані з COVID-19. До травня 2020 року значна частина країн, включаючи Бельгію, Францію, Італію, Іспанію та США, мали суворі заборони та обмеження для іноземців.

Економічний спад, а також загальний вплив COVID-19 на міжнародну міграцію, призведуть до того, що 2020 рік став історичним мінімумом для міграції. Масштаб обмежень на в'їзд, введених під час пандемії, свідчить про значний вплив

на свободу мобільності, який може перевищувати вплив, спостережений під час економічної кризи 2007-2008 років [39][40].

Основні фактори, що впливають на міграційні потоки, включають економічні та неекономічні чинники. Економічні фактори пов'язані з кращими заробітними платами, можливостями кар'єрного зростання та ефективним використанням навичок. Прямим фактором є попит на робочу силу та нерегулярний економічний розвиток у різних країнах, що визначає напрямки міграції від менш розвинених до більш розвинених країн. Неекономічні причини включають політично-правові, релігійні, етнічні, екологічні, освітньо-культурні та психологічні фактори. В більшості випадків основною причиною міграції праці є економічні фактори. Збільшення рівня міграції може мати значний вплив на ринки праці як у приймаючих країнах, так і в країнах походження мігрантів, а також макроекономічний вплив на економічне зростання та рівень безробіття. Імміграція може бути економічно корисною для країни прийому, оскільки мігранти зазвичай активніші економічно, готові виконувати непопулярну роботу за меншу заробітну плату або гірші умови праці, що сприяє підвищенню продуктивності праці, підприємництву та економічному зростанню. Фактичні економічні наслідки імміграції залежать від економічної ситуації у приймаючій країні та потреб у робочій силі, а також від правової бази. Розглянемо макроекономічні переваги міжнародної міграції праці. Приплив іноземних працівників до економіки збільшує пропозицію робочої сили в країні прийому. Це дає підприємствам більший вибір при наймі нових працівників з більш широкого спектру доступних професій та секторів національного господарства, де відчувається дефіцит робочої сили. Кваліфіковані мігранти можуть допомогти зменшити цей дефіцит. Збільшення пропозиції робочої сили також може сприяти стримуванню інфляції заробітної плати або навіть зниженню заробітної плати, оскільки зростаюча кількість працюючих може задовольнити попит компаній на робочу силу. З демографічного погляду, зростаючий міграційний потік призводить до збільшення загальної чисельності населення, що може сприяти негайному зростанню сукупного попиту

в країні прийому. Молодше населення мігрантів, як правило, більш гнучке і адаптивне до нових умов, що робить його більш здатним до пристосування. Знання іноземних мов також грає важливу роль у міграційних рішеннях. Такі фактори сприяють зростанню ринків праці та забезпечують більшу гнучкість [41].

Критики трудової міграції стверджують, що приплив трудових мігрантів може збільшити пропозицію робочої сили в сегментах низькокваліфікованої роботи і призвести до зниження заробітної плати місцевих низькокваліфікованих працівників. Інші проблеми включають ризик безробіття серед мігрантів, коли їхня кваліфікація не відповідає потребам компаній на ринку праці. Такі ситуації можуть підвищувати тиск на соціальну інфраструктуру, таку як безробіття та інші соціальні пільги, що вимагають великих витрат на освіту, охорону здоров'я тощо.

Іноземні працівники, як правило, масово мігрують до певних районів країни, зокрема великих міст, і зростання міграційного потоку може впливати на ринок нерухомості в цих районах. Зростаючий попит на житло призводить до зростання вартості проживання та заробітної плати працівників, а це потенційно може призвести до збільшення інфляції. Очевидно, що наслідки масової міграції мають різні аспекти і не можуть бути повністю зменшені лише за рахунок зростання продуктивності праці. Вони повинні розглядатися в контексті ширшої економічної та соціокультурної ситуації. Пандемічний локдаун 2020 року та інші обмеження, пов'язані зі стримуванням пандемії, мали руйнівний вплив на ринки праці, виробництва і споживання. Велика кількість працівників у світі живе в країнах, де діють обмеження. Це призводить до порушення прямих іноземних інвестицій, торговельних процесів та глобальних ланцюжків поставок, що має серйозні наслідки для виробничих процесів та робочих місць. У країнах зі слабкою або відсутньою системою соціального захисту мільйони людей залишилися без доходу. Безробіття швидко зростає в багатьох країнах, а кількість робочих годин у всьому світі значно зменшилася. За оцінками Міжнародної організації праці, у другому кварталі 2020 року кількість робочих годин знизилася на 10,7%, що еквівалентно 305 мільйонам повних робочих місць (до 48 годин на тиждень) (Рисунок 2.2).

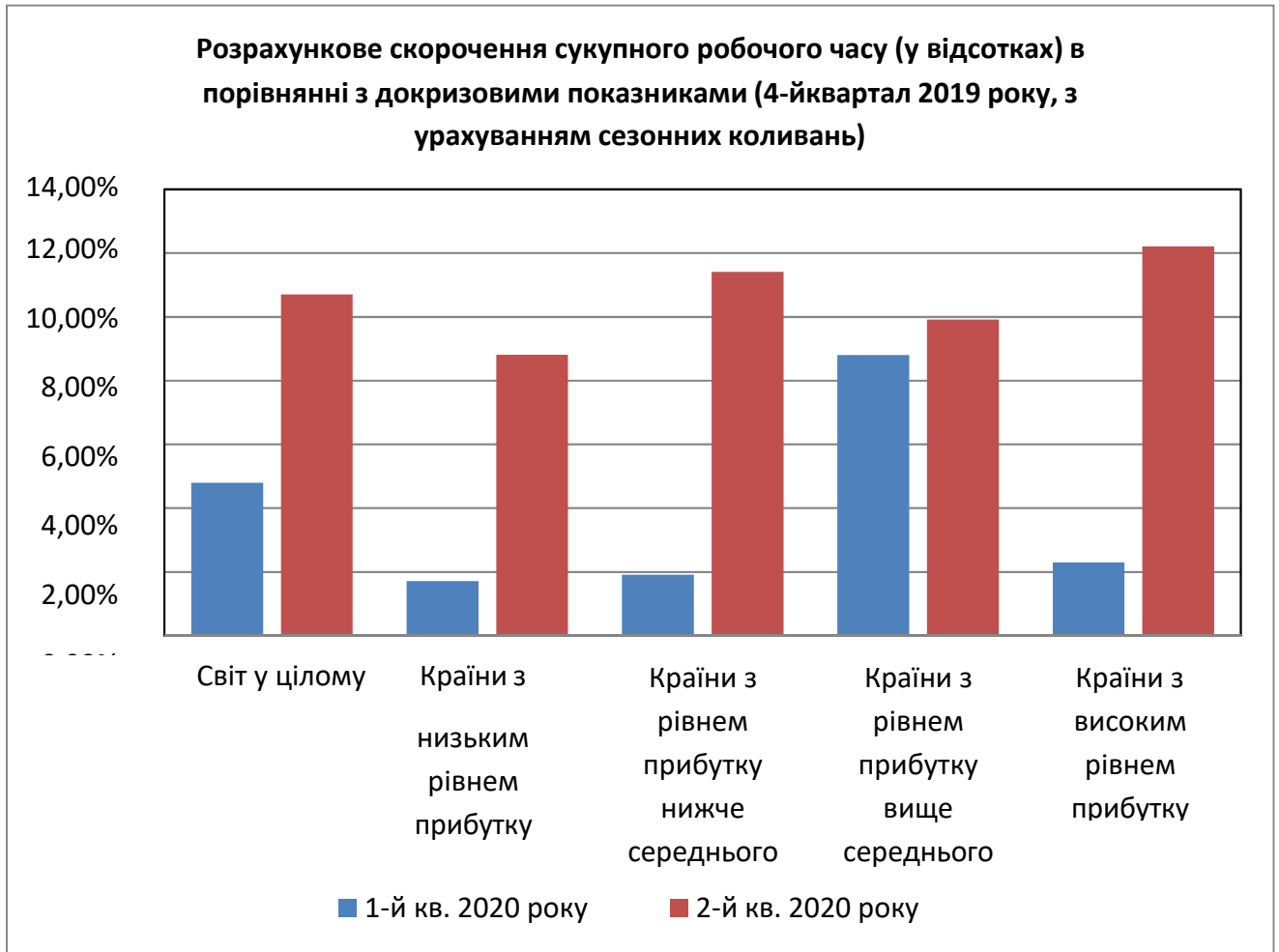

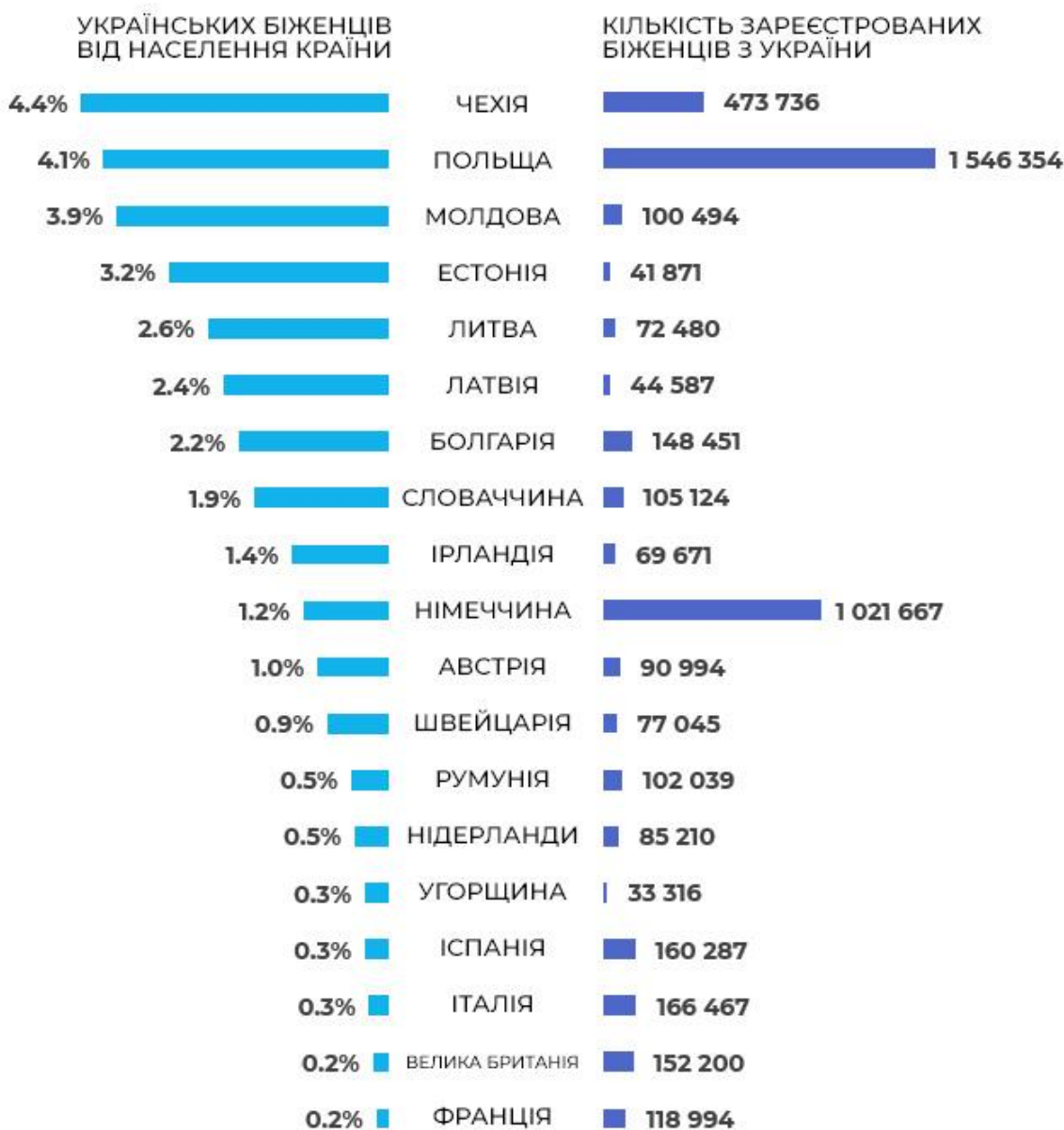
Рисунок 2.2 Різке скорочення робочого часу в першому і другому кварталах 2020 р.

Джерело:[41]

У сучасному світі 38% населення займається роботою в секторах, що належать до високоризикових. Ці галузі є трудомісткими, і в них працюють мільйони людей, які часто отримують низьку оплату та мають низький рівень кваліфікації. Сектори, такі як готельно-ресторанна справа (зайнятість 144 млн працівників), оптова та роздрібна торгівля (482 млн), підприємництво та адміністративна діяльність (157 млн), а також промисловість (463 млн), зазнали найбільших збитків через негативний вплив пандемії на ринок праці та зменшення обсягів виробництва.

Туризм також вносить значний внесок у ВВП та зайнятість у багатьох регіонах. Прямо чи опосередковано, туристична діяльність забезпечує близько 10% всіх робочих місць. Однак, з початком кризи, спричиненої COVID-19, міжнародний туризм майже повністю зупинився. Міграційні процеси набувають суттєвого значення у світовій економіці. Трудова міграція впливає на умови праці, зайнятість та доходи населення, а також поглиблює протиріччя як між країнами, так і всередині них. Це призводить до зростання добровільної та примусової міграції, а також збільшення нелегальної імміграції. Тому необхідно регулювати світовий ринок праці на національному та міжнародному рівнях шляхом розробки міграційної політики, яка враховуватиме відповідність професійної кваліфікації мігрантів вимогам ринку праці.

СКІЛЬКИ УКРАЇНСЬКИХ БІЖЕНЦІВ ПЕРЕБУВАЄ У КРАЇНАХ ЄВРОПИ?

ДАНІ: ООН

Рисунок 2.3 Перебування біженців з України в країнах Європи

Джерело:[45]

У 2022 році Україна продовжувала зазнавати впливу військового конфлікту, що тривав на її сході. Ця ситуація призвела до значних переміщень населення та масової міграції біженців.

Внаслідок війни та загострення конфлікту на Донбасі, багато людей з тимчасово окупованих територій та прилеглих районів шукали притулку в безпечніших регіонах України або виїздили за кордон. Це призвело до зростання потоку біженців з України.

Міграція біженців з України в 2022 році мала великий вплив на багато країн, особливо тих, що межують з Україною. Наприклад, сусідні країни, такі як Польща, Угорщина та Румунія, стали основними реципієнтами біженців. Ці країни мали виклик забезпечити притулок, харчування та медичну допомогу для тисяч людей, що перетнули кордон у пошуках безпеки та захисту.

Міграція біженців з України також мала великий вплив на соціальні та економічні аспекти як у приймаючих країнах, так і в Україні самій. З одного боку, біженці шукали нові можливості, працю та житло у нових місцях, що створювало виклики щодо їхньої інтеграції та соціальної підтримки. З іншого боку, українська економіка втратила кваліфіковану робочу силу, що мала негативний вплив на різні сектори, зокрема на охорону здоров'я, освіту та сільське господарство.

У зв'язку з масштабними міграційними потоками внаслідок війни в Україні, виникла потреба відповідного управління та координації з боку уряду та міжнародних організацій. Було важливо забезпечити людям, що шукають притулку, безпечні умови, доступ до основних послуг та захисту їхніх прав.

Міграція біженців з України в 2022 році стала складною гуманітарною проблемою, що вимагала відповідального підходу та співпраці між країнами та організаціями для забезпечення безпеки, захисту та допомоги людям, постраждалим внаслідок війни.

Міграційна політика повинна включати систему заходів та дій на різних рівнях для регулювання міграційних процесів на території країн. Вона має сприяти стимулюванню бажаних видів міграції та стримуванню негативних наслідків для національної економіки. У межах міграційної політики держави

часто враховують, що вони зацікавлені у залученні певних груп мігрантів, таких як висококваліфіковані фахівці та бізнесмені. Еміграційна політика, в свою чергу, часто спрямована на обслуговування потреб перспективних країн у робочій силі [42].

Інструментами реалізації міграційної політики є різні економічні та позаекономічні заходи, спрямовані на ускладнення нелегальної міграції або зменшення її привабливості з економічного погляду. На сьогоднішній день світ зазнає наслідки раптової і руйнівної кризи, спричиненої пандемією нового коронавірусу. За період до грудня 2020 року було зафіксовано 66,1 мільйонів випадків COVID-19 та понад півтора мільйона смертей. Пандемія перетворилася з кризи в охороні здоров'я на серйозну соціально-економічну кризу, яка має глобальний вплив. Наслідки коронавірусу продовжують відчуватися у всьому світі і суттєво впливають на міжнародну міграцію та національну діяльність у зв'язку з боротьбою з COVID-19. Оскільки міжнародні мігранти мають свій власний правовий статус, вони потрапляють під вплив міжнародних агентств та законодавства. Завдяки закриттю кордонів та обмеженій доступності транспорту, деякі мігранти опинилися у складних життєвих умовах. Пандемія не тільки вплинула на різні типи мігрантів і мандрівників, але також серйозно обмежила в'їзд і оформлення біженців та людей, які шукають притулок у різних країнах. Міжнародні агентства мають зосередити свої зусилля на поступовому відновленні великомасштабної міграції лише після того, як вакцини проти COVID-19 стануть доступними для всіх. Очікується, що з появою вакцини міжнародна міграція поступово повернеться до попереднього рівня, але нелегальна міграція, навіть без вакцини, ймовірно, зростатиме. Це може спричинити нові потоки біженців та шукачів притулку. Тому очікується, що багато чоловіків, жінок і дітей, які не мають можливості емігрувати легальним шляхом, оберуть нелегальну міграцію.

Розвиток міжнародної міграції та її вплив на світову економіку мають велике значення для сучасного світу. Враховуючи складність цього явища, низка рекомендацій можуть сприяти досягненню більш ефективного та стійкого розвитку. Основні напрями розвитку міжнародної міграції та її впливу на світову економіку включають:

1. Поліпшення законодавства та політичного регулювання: Для ефективного управління міграційними процесами необхідно розробити адекватне законодавство, що враховуватиме права та інтереси мігрантів, а також забезпечуватиме безпеку та стабільність в країнах прийому.
2. Розвиток економічної інтеграції: Створення сприятливих умов для економічної інтеграції мігрантів сприяє їхній успішній адаптації та сприяє розвитку господарства країн прийому. Програми професійної підготовки, підтримки підприємництва та стимулювання зайнятості можуть бути ефективними інструментами для досягнення цієї мети.
3. Забезпечення соціальної інтеграції: Соціальна інтеграція мігрантів є ключовим фактором для успішної міграційної політики. Надання доступу до освіти, охорони здоров'я, житла та соціальних послуг сприяє адаптації та розвитку мігрантів у нових країнах.
4. Збереження міграційного потенціалу країн походження: Країни походження повинні приділяти увагу збереженню людського капіталу та стимулюванню економічного розвитку, щоб зменшити потяг до міграції. Розвиток освіти, здібностей та підтримки підприємництва може стимулювати внутрішній розвиток країн та зменшити нерівності.
5. Міжнародне співробітництво та партнерство: Глобальні виклики, пов'язані з міграцією, потребують спільних зусиль та міжнародного співробітництва. Країни повинні спільно працювати над розробкою стратегій міграційної політики, обмінюватися досвідом та координувати свої зусилля для досягнення взаємовигідних результатів.

Успішна міжнародна міграція робочої сили може стати фактором сталого розвитку та підтримки світової економіки. Забезпечення прав мігрантів, розвиток їхніх навичок та соціальна інтеграція становлять основу для створення позитивного впливу міграції на суспільство та господарство. Зазначені рекомендації можуть сприяти покращенню управління міграційними процесами та досягненню більш стійкого та процвітаючого світу.

Крім значних ризиків для мігрантів, нелегальна імміграція має серйозний вплив на можливості та фінанси державних та міжурядових організацій, а також впливає на ставлення суспільства до іммігрантів. Держави та міжнародна спільнота повинні активізувати свої зусилля для розв'язання цієї проблеми.

Заперечення або мінімізація проблем міжнародної міграції не призведе до їх зникнення або зменшення серйозних наслідків. Повне визнання і розуміння наслідків міжнародної міграції сприятиме внутрішній міграції, регіональним і міжнародним зусиллям. Для формулювання ефективної політики і розробки актуальних програм необхідно вживати такі заходи:

1. Надання термінової підтримки працівникам і підприємствам, які потрапили до групи ризику.
2. Розробка комплексного підходу до повернення на робочі місця.
3. Створення гідних і продуктивних робочих місць, що сприятимуть екологічній стійкості, інклюзивності та сталому відновленню.

Окрім заходів на макрорівні, важливо, щоб багатостороння система надавала допомогу країнам шляхом політичних консультацій, забезпечення узгодженості політики та встановлення міжнародних параметрів для виходу з кризи з підтримкою праці. Актуальність трудової міграції в сучасному світі стає все більш важливою. Міжнародна трудова міграція має як позитивні, так

і негативні наслідки. Це вимагає розробки обґрунтованого підходу до розвитку і впровадження дій країн для регулювання міграційних потоків.

Глобально попит на іноземних працівників у країнах-імпортерах робочої сили є головним чинником міжнародної міграції. Проте міжнародна робоча міграція включає не лише безробітних, а й частину працездатних людей. Прагнення до поліпшення умов праці є основною причиною міграції, яка ведеться з країн з низьким рівнем життя і низькими заробітними платами до країн з вищим рівнем національних зарплат і кращими умовами праці [43].

Ефективне регулювання міграційних потоків також потребує проведення міждержавної міграційної політики. Ця політика включає систему спеціальних заходів, які регулюються і контролюються, а також законодавчі акти та міжнародні угоди для регулювання міграційних потоків. Тому необхідно розробити відповідні програми для формулювання ефективної політики з регулювання міжнародної міграції [44].

ВИСНОВКИ

Міжнародна міграція робочої сили є складним і багатогранним явищем, яке має значний вплив на світову економіку. У цьому дослідженні було проведено детальний аналіз поняття міграції робочої сили, його особливостей та значення у сучасному світі. На основі проведеного аналізу міжнародної міграції робочої сили та її впливу на світову економіку можна зробити наступні висновки.

1. Після аналізу терміну "міграція" у різних наукових джерелах, висновок стосується того, що міграцію населення не можна тотожнювати з територіальними переміщеннями загалом. Це обмежило б здатність виявити особливості міграції у загальній масі територіальних переміщень, ускладнило б розробку теоретичних питань і призвело б до зупинки в пошуках нових методів дослідження. Отже, вважається, що під міграцією населення слід розуміти переміщення людей через кордони адміністративно-територіальних одиниць країни або через кордони країни з постійною зміною постійного місця проживання особи або на визначений мінімальний період часу, або з регулярним поверненням до нього.

2. Існує п'ять напрямків міжнародної трудової міграції: міграція з країн, що розвиваються, до промислово розвинутих країн; міграція всередині промислово розвинених країн; трудова міграція між країнами, що розвиваються; трудова міграція з колишніх соціалістичних країн до промислово розвинутих країн; та міграція вчених і кваліфікованих робітників із промислово розвинутих країн у країни, що розвиваються.

3. Міжнародна міграція робочої сили має обмежений вплив на перерозподіл доходів у світовому господарстві та вирівнювання рівнів економічного розвитку. Робоча сила не має такої мобільності, як капітал, що вільно рухається в економічній системі. Це особливо відображається в політиці капіталістичних індустріальних країн, які часто обмежують

імміграцію. Проте з 1970-х років західні країни, зокрема Сполучені Штати, стали підтримувати свободу пересування людей як складову політики захисту прав людини. Останнім часом деякі країни почали переглядати свої імміграційні правила, щоб привернути науковців і висококваліфікованих працівників. Такі пропозиції виявляються обґрунтованими з точки зору зміцнення зовнішньої політики та вирішення економічних завдань країн.

4. Міграційні процеси стали глобальним явищем, що набуло нового поштовху завдяки інтеграційним та глобалізаційним процесам. Серед різних видів міграції, трудова міграція вважається найпоширенішою. За даними Міжнародної організації з міграції, країни світу можна умовно розділити на країни-донори (походження емігрантів), країни проміжного розміщення (транзитні країни) та країни призначення (країни, що приймають іммігрантів). За даними ООН, основними країнами-донорами є Індія, Мексика, Китай, Сирія, Бангладеш та Пакистан. Серед основних країн-реципієнтів знаходимо США, Німеччину, Саудівську Аравію, Велику Британію, Об'єднані Арабські Емірати, Францію, Канаду та Австралію. Відтак, міграція впливає на географію розподілу населення та економічні показники різних країн у світовому контексті.

5. Міграційна криза, що виникла в Україні і є найбільшою з часів Другої світової війни, викликала серйозну увагу як в офіційних колах Києва, так і в керівництві ЄС. Значна кількість вимушених мігрантів з України вирушила до країн Європи, і ця небезпечна тенденція становить загрозу національній безпеці України. За статистикою, до вторгнення РФ на Україну проживало близько 41,1 мільйона осіб, з яких 25,3 мільйона належали до працездатного віку. Відомо також, що близько 4,8 мільйона громадян України працювали в бюджетній сфері, а кількість пенсіонерів становила понад 10,8 мільйонів. З огляду на ці статистичні дані, повернення українців додому і контроль над міграційною ситуацією мають стати пріоритетом спільної повоєнної політики України та ЄС.

6. У сучасному світі актуальність трудової міграції зростає, і міжнародна робоча міграція має як позитивні, так і негативні наслідки. Для ефективного регулювання міграційних потоків необхідно розробити обґрунтований підхід та міжнародні параметри, а також забезпечити політичні консультації, узгодженість політики та підтримку праці. Попит на іноземних працівників є важливим фактором міжнародної міграції, і мігранти прагнуть поліпшити умови праці, переїжджаючи в країни з вищим рівнем зарплат і кращими умовами праці. Регулювання міграційних потоків вимагає комплексного підходу та співпраці між країнами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Географічна енциклопедія України : у 3 т. / [Відп.ред.О.М.Маринич]. – К. : «Українська радянська енциклопедія» імені М. П. Бажана, 1990. – 480 с., і л .
2. Дані про міграцію населення. Методичні роз'яснення [Електронний ресурс] – режим доступу: www.ukrstat.gov.ua . тощо
3. Діловий лексикон: у 3-х томах. - Т. 2 / Ред.: ...С.В.Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр «Академія», 2001. – С. 385.
4. С. О. Западнюк Міграції населення України: внутрішньорегіональний вимір / С. О. Западнюк // Український географічний журнал – 2012, № 2. С. 28 – 33.
5. Западнюк С. О. Міграція населення України: передумови, динаміка та наслідки розвитку / Наук. ред. Руденко Л. Г. – К.: 2011. – 240 с .
6. Зовнішня трудова міграція населення України / НАН України ; Рада з вивчення продуктивних сил України / Е. М. Лібанова (відп. ред.), О. В. Позняк (відп. ред.). – К.: РВПС НАН України, 2002. – 206 с.
7. Кислий О. Є. Демографічний вимір історії /О. Є кисле. – К.: Арістей, 2005. – 328 с .
8. Мезенцев К. В. Суспільно-географічний прогноз розвитку регіонів : моногр. – К. : Видавничо-поліграфічний центр Київського університету, 2004. – 253 с .
9. Образцова О.І. Статистичний аналіз складових механічного руху населення // Лекції демографічної статистики. – Лекція 7 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.xion.ru/downloads/?id=4162>

10. Прибиткова І. М. Основи демографії: посібник для студентів вищих навчальних закладів гуманітарних і соціальних факультетів / І. М. Прибиткова. – К.: АртЕк, 1995. – 256 с., а л .
11. Рибаківський Л. Л. Міграція населення: прогнози, фактори, політика. - М., 1987. - 200 с.32
12. Соціально -економічна географія України: Навч. Посібник / За редакцією проф. Шаблія О.І. 2-й перегляд. і додатково – Лемберг: Світ, 2000. – 680 с., іл.
13. Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Застосування статистичних методів (регіональний аспект): щорічник науково-дослідної роботи. - Вип.Х / Інститут регіональних досліджень НАН України. – Львів, 1999. – 272 с.
14. Українське суспільство: міграційний вимір (Національна доповідь) Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В.Птухи НАН України. – К., 2018. – 396 с.
15. Фащевський М. І., Руденко Л. Г., Демченко М. П., Мисевич К. М. Міждержавні міграційні відносини України: основні тенденції та проблеми / М. І. Фащевський, Л. Г. Руденко, М. П. Демченко, К. М. Мисевич // Український географічний журнал – 2007. - № 4. С. 33 – 38
16. Лісова Л.М. Міжнародна міграція робочої сили: тенденції та проблеми. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Соціологія, 2018.
17. Міжнародна міграція робочої сили в Україні: стан та проблеми / за ред. А. М. Гундорова. Київ: Інститут демографії та соціальних досліджень, 2017.

18. Загальна та професійна міжнародна міграція праці: тенденції, наслідки, виклики / за ред. Г.І. Володимирова, О.В. Лишенка. Київ: Національний університет "Києво-Могилянська академія", 2016.
19. Миграция трудовых ресурсов в условиях глобализации: проблемы и перспективы / за ред. І.Г. Мельника. Київ: Інститут економіки та прогнозування НАН України, 2015.
20. Журнал "Соціально-трудова відносини: теорія та практика". Випуск 2(17), 2019. Стаття "Міжнародна міграція робочої сили: тенденції та виклики" / Гуцал О.О.
21. Журнал "Економіка та держава". Випуск 7, 2018. Стаття "Міжнародна міграція робочої сили як фактор глобалізації економіки" / Бондар О.В.
22. Журнал "Міжнародні відносини". Випуск 2(53), 2016. Стаття "Міжнародна міграція праці: сучасний стан та перспективи розвитку" / Василенко Л.А.
23. Журнал "Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка". Серія "Економіка". Випуск 30(1), 2014. Стаття "Міжнародна міграція праці: сучасний стан та перспективи розвитку" / Коваленко І.О.
24. Журнал "Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету". Випуск 8, 2017. Стаття "Тendenції розвитку міжнародної міграції праці в сучасному світі" / Шклярук Т.А.
25. Кутковець О.М. Міжнародна міграція робочої сили як економічне явище. Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії, 2016.
26. Петренко Ю.В. Міграційні процеси в Україні: сучасний стан та проблеми регулювання. Міжнародний науковий журнал "Інтернаука", 2017.

27. Гурін О.М. Міграційні процеси в Україні: демографічний аспект. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Економіка, 2018.
28. Ханіна О.В. Міграційні процеси в Україні: стан та вплив на ринок праці. Молодий вчений, 2016.
29. Георгієва І.М. Міграційні процеси в Україні: стан та проблеми. Економіка. Фінанси. Менеджмент, 2017.
30. Кравченко О.Г. Міграційні процеси в Україні: сучасний стан та перспективи. Науковий вісник Луцького національного технічного університету, 2017.
31. Міграційні процеси в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку / за ред. О.І. Шумиля. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2016.
32. Лебедева Т.О. Міграційні процеси в Україні: особливості та проблеми регулювання. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету, 2015.
33. Корнєєв А.А. Міграційні процеси в Україні: демографічний аспект. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки, 2016.
34. Журнал "Вісник Одеського національного університету". Випуск 21(1), 2016. Стаття "Тенденції міграційних процесів в Україні" / Жуковська А.О.
35. Журнал "Економіка промисловості". Випуск 1(75), 2018. Стаття "Тенденції міграційних процесів в Україні" / Карлова В.С.
36. Міжнародна організація з міграції (International Organization for Migration) - www.iom.int

37. Офіс Верховного комісара ООН у справах біженців (United Nations High Commissioner for Refugees) - www.unhcr.org

38. Організація економічного співробітництва та розвитку (Organisation for Economic Co-operation and Development) - www.oecd.org

39. Світовий банк (World Bank) - www.worldbank.org

40. Офіційний веб-сайт Європейського Союзу (European Union) - europa.eu

41. Євростат (Eurostat) - ec.europa.eu/eurostat

42. Національне бюро статистики вашої країни (наприклад, Державна служба статистики України) - www.ukrstat.gov.ua

43. Національні міграційні служби вашої країни (наприклад, Міграційна служба України) - www.migration.com.ua

44. Організація Об'єднаних Націй (United Nations) - www.un.org

45. Стаття. Скільки біженців перебувають за кордоном. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2023/01/10/695807/>

ДОДАТКИ

Додаток А

Короткий звіт подібності

Ім'я користувача:
Міжнародних фінансів Ананьєв Микола

ID перевірки:
1015604287

Дата перевірки:
14.06.2023 19:36:20 EEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
14.06.2023 20:30:38 EEST

ID користувача:
100005723

Назва документа: Мазуренко Денис Сергійович

Кількість сторінок: 72 Кількість слів: 13957 Кількість символів: 108682 Розмір файлу: 471.01 KB ID файлу: 1015252457

17.2% Схожість

Найбільша схожість: 2.51% з Інтернет-джерелом (<https://periodicals.karazin.ua/economy/issue/download/1013/issue%2..>)

14.5% Джерела з Інтернету

421

Сторінка 74

9.51% Джерела з Бібліотеки

302

Сторінка 79

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи

1